

Η ΕΡΕΥΝΑ ΙΑΡΥΘΗ
ΤΩ 1901 ΕΝ ΟΞΦΟΡ-
ΔΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ.
ΑΦΟΡΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΕ-
ΣΗΓΗΣΙΝ ΤΩΝ ΝΟ-
ΜΩΝ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΚΑΙ

Ἐρευνα

Κοινωνιολογία Ἀνθρωπισμὸς Μυχιολογικαὶ Ἐπιστῆμαι.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΥΨΩΣΙΝ
ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΧΑΡΑ-
ΚΤΗΡΟΣ ΕΝΤΕΥΘΕΝ
ΔΕ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩ-
ΝΙΚΗΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙ-
ΚΗΝ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΝ.

ΤΟΜ. Ε΄. — ΤΕΥΧ. Δ΄.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΔΟΧΤΗΣ ΠΛΑΤΩΝ Ε. ΔΡΑΚΟΥΛΗΣ

ΑΠΡΙΛΙΟΣ, 1910

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

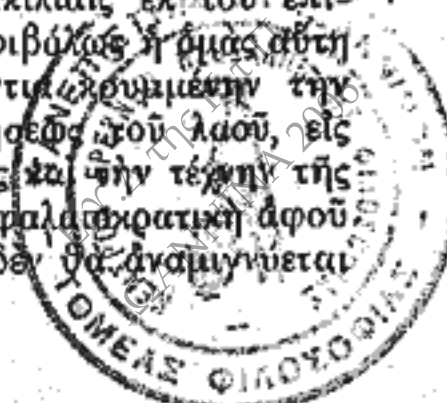
ΑΘΗΝΑΙ, Ἀπρίλιος 1910.

Εἶνε χαρακτηριστικὸν τῆς δῆθεν ἐπαναστά-
σεως ἡ παρούσα ψυχικὴ κατάστασις τῶν ὁμά-
δων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ὁ λαὸς δὲν αἰσθάνεται
σχεδὸν κανὲν ἐνδιαφέρον διὰ τὰς ἐπαγγελίας
τὰς ὁποίας τόσῳ μεγαλοπρεπῶς καὶ μεγαλο-
δώρως κηρύττουν οἱ πράκτορες τῆς κεφαλαιο-
κρατίας, συγκαλοῦντες τὴν δῆθεν Ἐθνοσυνέ-
λευσιν. Εἶνε πρόδηλον ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς
ἐπόθει τὴν ἄρδην μεταβολὴν τῶν συνθηκῶν
ὑφ' ἧς βιοῖ ἡ ἑλληνικὴ πολιτεία, καὶ ἐπὶ στιγμὴν
ἐπίστευσεν ὅτι ὁ στρατὸς θὰ ἐπετύγγανε τὴν
πραγματοποίησιν τοῦ πόθου τούτου. Ἀλλὰ φεῦ,
ὁ λαὸς ἠπατήθη, ἵνα πληρωθῇ τὸ δῆθεν ὑφ'
ἡμῶν ἐν τῇ ΕΡΕΥΝῃ τοῦ Αὐγούστου 1909, ὅτι
μεθ' ὅλα τὰ γενναῖα ἐλατήρια τῶν ἀξιωματικῶν
ἀπομένει πάντως τὸ γεγονός ὅτι ὁ στρατὸς
παντοῦ καὶ πάντοτε εἶνε ὁ φύσει στύλος τῆς
κεφαλαιοκρατίας. Ἄν ὁ λαὸς ἐνστερνισθῇ τὸ
μάθημα, τὸ ὁποῖον τοιοῦτοτρόπως ἔλαβε, θὰ
ἀνανήψῃ ἐκ τῆς ἀπαθείας του ἀπαξ ἔτι, προσ-
παθῶν διὰ τῶν προσεχῶν ἐκλογῶν νὰ πραγμα-
τοποιήσῃ τὸν πόθον του, μόνος του καὶ οὐχι
δι' ἐντολοδόχων. Ἄλλ' ἂν στερῆται τοιαύτης
αὐτοπεποιθήσεως τότε οἱ πράκτορες τῆς κεφα-
λαιοκρατίας, οἱ ὁποῖοι, μετὰ τὴν δῆθεν ἐπανά-
στασιν, εἶνε καλῶς ὀργανισμένοι καὶ συνησι-
σμένοι, θὰ ἐπαναφέρουν τὸ πρῶτον καθεστῶς,
μετὰ ἐκδικητικῆς θέρμης καὶ ὀρμῆς. Ἴσως ὅμως
καὶ τοῦτο ἀπαιτεῖται ἵνα ἐπὶ τέλος κατορθωθῇ
μία γνήσια ἐπανάστασις, καὶ ὄχι πλέον δῆθεν
τοιαύτη.

Πολλὰ ἄδονται περὶ νέου τινὸς τέρατος τὸ
ὁποῖον, μετὰ κατεσπευσμένην κυφορίαν ἐτέχθη
καὶ μέλλει νὰ ὀνομασθῇ «νέον κόμμα» εἰς τὸ
πεῖσμα τοῦ πραγματικοῦ χαρακτήρος του ὅστις
εἶνε παλαιῶς, διότι, μολονότι τὰ μέλη του, ἡ
κεφαλὴ του καὶ ὁ νοῦς του δὲν ἐξηκριβώθησαν
ἀκόμη, ἐν τούτοις δὲν διαφέρει οὐσιωδῶς τῶν
συνήθων ἐκτρομάτων, καὶ ἡ μόνη ἐξήγησις
περὶ τῶν περὶ αὐτοῦ φημῶν ἐκ νέου εἶνε ὅτι
κάποια μετατόπισις συντελεῖται εἰς τὰ πολιτικὰ
κόμματα. Κατόπιν τῶν διατρεξάντων, εὐσυνειδη-
τότεροι τινὲς πολιτευταὶ ἀνησυχοῦν καὶ θέλουν

νὰ φανοῦν ὑπὸ ἥττον ἐνοχοποιητικὸν φῶς, ὅταν
ἄρθῃ πάλιν ἡ αὐλαία τῆς κοινοβουλευτικῆς
κωμωδίας. Ἄν οἱ ὀλίγοι οὗτοι ἄνδρες εἶνε
πράγματι ἱκανοὶ νὰ αἰσχύνωνται διὰ τὴν κω-
μωδίαν ταύτην διατί δὲν τὴν ἐγκαταλείπουν
ἐντελῶς; Διατί δὲν παρουσιάζονται εἰς τὸν
λαὸν μὲ τὴν σημαίαν τῆς κοινωνικῆς καὶ πολι-
τικῆς ἀναδημιουργίας; Πᾶς δισταγμὸς ὡς πρὸς
τοῦτο τοὺς σύρει μοιραίως εἰς τὸ ἐδώλιον τῶν
ἐνόχων. Ὑπὸ τὰς ἐξελιχθείσας σήμερον συνθήκας,
σύνθημα κόμματος θέλοντος πράγματι νὰ εἶνε
νέον, εἶνε τὸ σύνθημα ἄρδην. Μόνον ἡ διατύ-
πωσις προγράμματος τείνοντος εἰς τὴν κατά-
λυσιν τῆς πλουτοκρατίας, — καὶ αὐτὸ συνοψίζει ἡ
λέξις ἄρδην, — δύναται νὰ εἶνε τὸ γνήσιον χα-
ρακτηριστικὸν κόμματος εὐσυνειδήτου καὶ νέου.
Ἄνευ τοιοῦτου προγράμματος, πᾶσα τακτικὴ
εἶνε τακτικὴ παλαιά. Πόσον ὀλίγον θὰ ἐδι-
καιούτο τὸ θρυλούμενον κόμμα νὰ ὀνομασθῇ
νέον, καταδείκνυται ἐκ τοῦ ὅτι οἱ κυριώτεροι
μοχλοὶ του εἶνε τρεῖς ἐκ τῶν ἀντικοινωνικωτέρων
κεφαλαιούχων, ἐκ τῶν ὁποίων δύο εἶνε μεγαλο-
κτηματῆται ἐν Θεσσαλίᾳ, λυσσωδῶς ἐνεργήσαντες
ἐσχάτως ἐν τοῖς παρασκηνίοις πρὸς ἄμεσον
κατάπνιξιν πάσης ἐλπίδος περὶ ἀποκαταστά-
σεως τῶν ἀγροτῶν. Οὐδόλωσ εἶνε περίεργον
ὅτι ἡ ὁμὰς αὕτη ἐπεθύμησε νὰ κατακτήσῃ
τὸν κ. Βενιζέλον ὡς κεφαλὴν της, ἀλλ' ἂν γνω-
ρίζωμεν καλῶς τὸν Κρήτα πολιτευτὴν, εἰς
τοιαύτην παγίδα δὲν κινδυνεύει νὰ πέσῃ ἀνὴρ
εὐφρηῆς, οὐ ἡ ὅλη δρᾶσις εἶνε διηνεκῆς ἀγὼν
κατὰ τῆς τυραννίας.

Ἄλλο ἐπίεργον εἶδος ἐτέλεσε τὸν τοκετὸν
του ταῦτοχρόνως μετὰς ἐν λόγῳ φήμας, καὶ ὀνο-
μάσθη, ἄνευ ἀναβολῆς «Πολιτικὸς Σύλλογος»,
καὶ ἐπίσης διεκήρυξεν ὡς σκοπὸν του τὴν παι-
δαγωγίαν τοῦ λαοῦ καὶ τὴν ἐπιμελῆ ἀποχὴν
του ἀπὸ πᾶσαν ἀνάμιξιν εἰς τὰ πολιτικά. Ἡ
σύστασις του εἶνε ἀπὸ κεφαλαιοκρατικὰ στοι-
χεῖα, σὺν δυσὶν ἢ τρισὶ ποικιλίαις ἐκ τοῦ ἐπι-
στημονικοῦ κόσμου. Ἀναμφιβόλως ἡ ὁμὰς αὕτη
θὰ ἔχη εἰς ἀσφαλῆ βαλάντιον ἀπορριμμένην τὴν
σοφίαν περὶ διαπαιδαγωγίσεως τοῦ λαοῦ, εἰς
τὰ ὁποῖα φυλάττει ἐπιμελῶς καὶ τὴν τέχνην τῆς
διεκμεταλλεύσεως αὐτοῦ, κεφαλαιοκρατικῆ ἀφοῦ
εἶνε. Ὅπως δὲ ποτε, ἐπειδὴ δὲν θὰ ἀναμιγνύεται

εις τὰ πολιτικά, ἐπιτρέπεται νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι ἡ ἀπόπειρα πρὸς διαπαιδαγώγησιν τοῦ λαοῦ θὰ γίνῃ μετὰ τὴν πάνδημον αὐτοῦ μετανάστευσιν εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Ἄν ὁ λαὸς ἔχῃ τὴν γνῶσιν νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν, ἀντὶ ν' ἀφήσῃ τὴν Ἑλλάδα εἰς τοὺς κεφαλαιούχους, θὰ εἶνε εἰς θέσιν αὐτὸς νὰ ἀναλάβῃ τὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν ὀρεγομένων νὰ τὸν ἰθύνωσιν. Ἄλλ' ἂν ἀφήσῃ καὶ αὐτὴν τὴν εὐκαιρίαν νὰ διαφύγῃ, τότε ἡ ἀρίστη συμβουλή μας εἶνε νὰ ἐγκαινίσῃ πάνδημον μετανάστευσιν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Ἴσως τότε οἱ κεφαλαιούχοι, μένοντες μόνοι τῶν ἐν Ἑλλάδι, ἀρχίσουν νὰ διαπαιδαγωγῶσιν ἑαυτοὺς.

Μετὰ τὴν πολλαχόθεν ἐκδηλουμένην ἔφεσιν πρὸς διαπαιδαγώγησιν τοῦ λαοῦ ἀνεμνήσθησαν τῆς ὑπάρξεώς των καὶ αἱ περιλάλητοι Συντεχνίαι. Τὸ διάγγελμά των πρὸς τὸν λαὸν εἶνε φιλιππικὸς κατὰ τῶν προσωπικῶν κομμάτων. Ἄλλ' αἱ Συντεχνίαι δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦν ὅτι, εἴτε εἶνε προσωπικὰ εἴτε μὴ τὰ πολιτικά κόμματα, εἴτε δηλαδὴ ἔχουν ἀρχὰς εἴτε δὲν ἔχουν, εἶνε στηρίγματα τῆς κεφαλαιοκρατίας ἐνὸς αἱ ἀρχαί των δὲν εἶνε ἀντικεφαλαιοκρατικά. Αἱ Συντεχνίαι ὑπέπεσαν εἰς ἀρκετὰ λάθη. Ἐλπίζωμεν ὅτι θὰ ἐννοήσουν ἐπὶ τέλος ὅτι Πλουτοκρατία καὶ Ἀνόρθωσις εἶνε δύο ὄροι ἀναιροῦντες ἀλλήλους.

Ἄλλὰ καὶ διὰ τὸ «Ἐργατικὸν Κέντρον», ἐσχάτως καὶ αὐτὸ ἀναφύεν καὶ ἐπαγγελνόμενον ὅτι θέλει νὰ ζήσῃ, δὲν ἔχομεν ἀνεπιφυλάκτους συστάσεις νὰ διατυπώσωμεν. Οἱ πρῶτοι τοῦ φθόγγου εἶνε κατὰ τῆς κεφαλαιοκρατίας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ σοσιαλισμοῦ. Πολὺ ἐπιτηδεῖος συμβιβασμός, ἀλλ' ἀφοῦ σοσιαλισμός καὶ κεφαλαιοκρατία εἶνε πράγματα ἀσυμβίβαστα, ὡς γνωρίζει ὁ κόσμος ὅλος, διατὶ τὸ «Ἐργατικὸν Κέντρον» τυρβάζει νὰ ῥίψῃ τὴν κεφαλαιοκρατίαν δι' ἄλλων πολυωνύμων μεθόδων, ἐνῶ ἡδύνατο ἀπλῶς νὰ μελετήσῃ καὶ μάθῃ τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τοῦ σοσιαλισμοῦ τοῦ ὁποῦ ὁ θρίαμβος δὲν εἶνε ἄλλο παρὰ ἐξόντωσις τῆς κεφαλαιοκρατίας; Πᾶς ὁ μὴ ὢν ὑπὲρ τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶνε κατὰ τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Σοσιαλισμός ἀπλούστατα σημαίνει ἐφαρμογὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ χριστιανισμός μέχρι τοῦδε ἔμεινεν ἀνεφάρμοστος, διότι δὲν εἶχον ἀνακαλυφθῆ αἱ θεμελιώδεις ἀρχαί τοῦ σοσιαλισμοῦ, εἰμὴ πρὸ ἡμίσεως αἰῶνος. Σοσιαλισμός σημαίνει: θέτε τὸ συμφέρον τοῦ συνόλου ὑπεράνω τοῦ συμφέροντος τοῦ ἀτόμου. Τὸ αὐτὸ πρᾶγμα σημαίνει καὶ ὁ γνήσιος πατριωτισμός. Ἄρα σοσιαλισμός καὶ πατριωτισμός εἶνε δύο λέξεις σημαίνουσαι τὸ αὐτὸ πρᾶγμα.

Ὅριστικῶς ἀσθηρότεροι ὀφείλομεν νὰ εἴμεθα μετὰ τοῦ δμίλου ἐκείνου ὅστις, ἀγρυπτικῶς διαφημίζει ἑαυτὸν ὡς «Σύνδεσμον Ἐργατικῶν Σωματείων» σκοπὸς τοῦ ὁποῦ οὐδὲν ἄλλο εἶνε εἰμὴ νὰ διασύρῃ τὸν ἐργατικὸν ἀγῶνα, καὶ νὰ περιθάλλῃ τὰς χρείας τοῦ προέδρου του.

Αὐτὸ μοῦ ἐνθυμίζει καὶ τὴν εὐφροσύνην «Κοινωνιολογικὴν Ἐταιρείαν» εἰς τοὺς κόλπους τῆς ὁποίας δὲν ὑπάρχει ἴχνος κοινωνιολογίας καὶ τῆς ὁποίας τὰ μέλη εἶνε μὲν τρία ἢ τέσσαρα ὅλα ὅλα (κατὰ τὴν πρώτην τῆς συνεδρίας ἦσαν 70), ἀλλὰ τόσον ἐπιτηδεῖως ἔχουσι συνομολογήσει ἀμοιβαίαν συνδρομὴν καὶ βοήθειαν πρὸς ἐκμετάλλευσιν τοῦ ἀνατείλαντος καὶ παρ' ἡμῖν νέου πνεύματος καὶ ἐπίτευξιν προσφύρων εἰς αὐτὰ ὠφελημάτων, ὥστε ἡδύνατο νὰ κληθῶσι καὶ ὄμιλος τυχοδιωκτῶν περιαντολόγων.

Περὶ τοῦ ῥιζοσπαστικοῦ κόμματος δὲν ἔχομεν οὔτε εὐμενῆ οὔτε δυσμενῆ κρίσιν νὰ ἐκφέρωμεν. Ὅτι δὲν εἶνε προσωπικὸν κόμμα εἴμεθα βέβαιοι. Γνωρίζομεν ὅτι ἔχει ἀρχὰς, ἀλλ' ἂν αἱ ἀρχαί του δὲν συντελοῦν εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς πλουτοκρατίας τί ἐνδιαφέρουν ἡμᾶς; Τὸ κόμμα αὐτὸ ἀπέδειξεν ἱκανότητα περὶ τὴν τέχνην τῆς ὀργανώσεως καὶ διαφημίσεως, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ κινήσῃ ἡμᾶς εἰς ἐνθουσιασμόν ἐνὸς σὺμβολον πίστεως αὐτοῦ εἶνε ἡ διατήρησις τοῦ καπιταλιστικοῦ καθεστώτος. Τὸ ῥιζοσπαστικὸν κόμμα εἶνε εἰς τὰ σύνορα μεταξὺ κεφαλαιοκρατίας καὶ σοσιαλισμοῦ, ἀλλὰ κεῖται πάντως ἐκεῖθεν τῶν συνόρων, δηλαδὴ ἐντὸς τῆς κεφαλαιοκρατικῆς ζώνης.

Τὰ αὐτὰ περίπου ἔχομεν νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τοῦ «Πολιτικοῦ Συνδέσμου».

Δὲν χαίρομεν ἐν τούτοις διὰ τὰς δύο ἤτας τοῦ Ριζοσπαστικοῦ Κόμματος. Θὰ ἐπεθυμοῦμεν νὰ κατώρθωνε διὰ τῶν συλλαλητηρίων του τὴν στενὴν ἐκλογικὴν περιφέρειαν, καὶ ἐπίσης θὰ ἐπεθυμοῦμεν ν' ἀπεδέχετο ὁ Δικηγορικὸς Σύλλογος τὴν περὶ Συντακτικῆς Ἐθνοσυνελεύσεως πρότασιν τοῦ κ. Φιλαρέτου. Ἡ ἀπόρριψις τῆς προτάσεως δὲν τιμᾷ τὴν πολιτικὴν ἀντίληψιν τῆς δικηγορικῆς τάξεως, οὔτε ἐλέγχει ἔρωτα πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Ἄλλὰ μήπως δὲν εἶνε ἴδιον τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος τὸ ἐπινοεῖν καὶ ὑποστηρίζειν ψεύδη;

Ἄναμφιβόλως, ἂν διαφαίνεται ἐλπίς περὶ ἀνορθώσεως ἐκ τῆς συγκληθησομένης Ἐθνοσυνελεύσεως, ἡ ἐλπίς αὕτη δύναται μόνον νὰ στηριχθῆ ἐπὶ τῆς προϋποθέσεως ὅτι ἡ Ἐθνοσυνέλευσις θὰ καταστῇ Συντακτικὴ, καὶ ὅτι θὰ ἔχῃ τὴν ἐπίγνωσιν νὰ ἐφαρμόσῃ θεμελιώδεις μετα-

βολὰς τεινούσας εἰς θεμελίωσιν συστήματος ἀντιπλουτοκρατικοῦ.

Ἐν καὶ μόνον σῶμα εἶνε ἐν Ἑλλάδι ὑγιές, ἠθικῶς καὶ ὑλικῶς, ὁ *Σύνδεσμος τῶν Ἑργατικῶν Τάξεων τῆς Ἑλλάδος*, ὁ ἔχων ἀδεῶς καὶ ἀφιλαύτως διὰ τοῦ σοσιαλιστικοῦ του προγράμματος ἀναπεπταμένην τὴν σημαίαν τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ, ἀριθμῶν δὲ ὡς μέλη του πάντας τοὺς πράγματι καὶ καρδίᾳ ὑπὲρ τοῦ ἐργατικοῦ κόσμου ἀγωνιζομένους καὶ ἀγωνισθέντας. Μετὰ πολλῆς χαρᾶς πληροφοροῦμεθα ὅτι ἔχουσιν ἤδη ἰδρυθῆ κλάδοι τοῦ Συνδέσμου τούτου ἐν Ἀμερικῇ, καθὼς καὶ ἐν ἄλλαις χώραις τῆς Εὐρώπης, ὅπου εὐρίσκονται Ἕλληγες. Ἐὰν ὁ εὐέλπις οὗτος Σύνδεσμος βαδίσῃ μετὰ τὴν δέουσαν περισκεψίν καὶ συνάμα τόλμην, καὶ ἀποφύγῃ μοιραῖα λάθη, θὰ ἀποτελέσῃ τὸν πυρῆνα τῆς ὑγιοῦς ὀργανώσεως τῶν ἐργατικῶν τάξεων τῆς Ἑλλάδος, καὶ προτρέπομεν πάντα ἀναγνώστην τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ νὰ ταχθῇ ὑπὸ τὴν σημαίαν του. Ἄν μέλλῃ νὰ προκύψῃ ἐργατικὸν κόμμα ἐν Ἑλλάδι, βεβαίως θὰ ἔχῃ ὡς κρηπίδα του τὸν ἐν λόγῳ Σύνδεσμον.

Αἱ ἐντυπώσεις ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν, ἐξ ἀρετηρίας τῶν ἐπισκέψεων τοῦ κ. Δρακούλη εἰς Πάτρας, Κεφαλληνίαν καὶ Ἰθιάκην, εἶνε ἐνθαρρυντικαί, διότι πανταχοῦ ἐγένετο ἐνθουσιωδῶς δεκτὴ ἡ ἀνάπτυξις τῶν νέων ἀρχῶν ἐπὶ τῶν ὁποίων δέον τοῦ λοιποῦ νὰ βασιζέται πᾶσα πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ἐπιδιώξις ἐν Ἑλλάδι. Τὰ σημεῖα ἐν συνόλῳ εἶνε ὅτι ὑφίσταται τάσις πρὸς ἀντίστασιν κατὰ τῆς συμπτῶσεως τῶν πολιτικῶν κομμάτων καὶ ὅτι ὅπου εἶνε ἐφικτόν, οἱ ὑποψήφιοί των θὰ καταπολεμηθῶσι.

Κατὰ τῆς παρουσίας Κυβερνήσεως Δραγούμη ὑπάρχει οὐκ ὀλίγη δυσμένεια διὰ τὴν δοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ ἐνθάρρυνσιν εἰς τοὺς κεφαλαιούχους. Χαρακτηρίζεται μάλιστα ὁ κ. Δραγούμης ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν καὶ ἀναφανδὸν πρόμαχος τῆς κεφαλαιοκρατίας. Δὲν τὸ ἀμφισβητοῦμεν. Ὁφείλομεν συνάμα νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὁ κ. Δρακούλης συνδέεται μετ' αὐτοῦ διὰ προσωπικῆς φιλίας καὶ ἐκτιμήσεως. Τοῦτο ὅμως φυσικώτατα συμβολίζει τὴν ἐννοιαν καθ' ἣν ὁ κ. Δραγούμης, ὡν ὁ κατ' ἐξοχὴν καὶ ἀναφανδὸν πρόμαχος τῆς κεφαλαιοκρατίας, εἶνε ὁ ἄριστος σύμμαχος τοῦ κ. Δρακούλη, προκαλῶν διὰ τῆς τακτικῆς του τὴν τελεσφόρον ὀργάνωσιν τῶν ἐργατικῶν τάξεων κατὰ τοῦ κεφαλαίου.

Χ. Π.

Ὁ ἀσύνετος συγκινεῖται χωρὶς νὰ σκέπτεται. Συγκίνησις καὶ λόγος ἐν ἰσορροπίᾳ εἶναι χαρακτηριστικὰ τοῦ σοφοῦ.

Τὸ χάος ἐπηκολούθησεν ἡ Ἀρμονία. Τὸ μέγιστον διδάγμα τῆς φύσεως εἶναι νὰ δημιουργῶμεν τάξιν ἐκ τῆς ἀταξίας, νὰ μεταβάλλωμεν τὸν Ἄδην εἰς Παράδεισον.

Ο ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΖΩΑ.

[Ἄρθρον τοῦ κοινωνιολόγου Ε. Σάλτ]

Πολλαχῶς ἔχει καταδειχθεῖ ὅτι, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει πολλαπλῆν εὐγνωμοσύνην εἰς τὰ ζῶα διὰ τὰς ἀναριθμήτους ἐκδουλεύσεις των πρὸς αὐτόν, ἥμισυ δύναται νὰ καυχῆθῃ δι' ἀνταποδόσεις εὐεργεσιῶν πρὸς αὐτά. Ὡς λέγει ὁ Πρίματ, εἰς τὸ σύγγραμμά του *περὶ σκληρότητος πρὸς τὰ ζῶα*, ἐκδοθὲν τῷ 1776, ὅταν ἀναλογισθῇ τις τὰς δεινὰς βλάβας ἃς προξενοῦμεν εἰς τὰ ζῶα, καὶ τὴν ὑπομονὴν ἣν δεικνύουν αὐτὰ πρὸς τὴν σκαιότητά μας, τὰς συχνὰς προκλήσεις μας πρὸς αὐτά, καὶ τὴν σπανίαν των ἀγανάκτησιν πρὸς ἡμᾶς, σχεδὸν θὰ ἀναγκασθῇ νὰ ὑποθέσῃ ὅτι τὰ ζῶα ἔχουσιν ὀργανώσει σχεδίον τι γενικῆς συγγνώμης διὰ νὰ δώσωσιν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, διὰ τῆς ὑπομονῆς των καὶ τῆς μακροθυμίας των μαθήματα εὐσπλαγχνίας καὶ ἀνθρωπισμοῦ. Εἶνε, βεβαίως, ἔκτοπον νὰ ἐνδιατριβῶμεν ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ δεινοπαθήματα τῶν ζώων, ἀλλ' εἶνε ἀκόμη περισσότερο ἔκτοπον νὰ τὰ παρερχώμεθα μετὰ παντελῆ ἀδιαφορίαν, ὅπως οἱ πλείστοι σήμερον τὰ παρέρχονται. Δὲν πρόκειται περὶ ἄρσεως μιᾶς ἐκάστης τῶν μορφῶν τῆς σκληρότητος, οὔτε εἶνε λογικὸν νὰ ἰσχυρίζεται τις ὅτι ἐπειδὴ ἄλλος τις φέρεται σκληρῶς ὑπὸ μίαν μορφήν, ἄρα συγγνωστὴ εἶνε ἡ σκληρότης ὑπὸ ἄλλην μορφήν. Τὸ μέγα ζήτημα εἶνε νὰ διατυπωθῇ γενικὴ τις περιεκτικὴ ἀρχή, θίγουσα πάσας ἐν γένει τὰς μορφὰς τῆς ἀπανθρωπίας καὶ καθορίζουσα πρόγραμμα ἐπιδιωκτέας μεταβολῆς. Τοιαύτη γενικὴ ἀρχὴ δύναται μόνον νὰ εἶνε ἡ συνισταμένη εἰς τὴν ἀναγνώρισιν ὅτι τὰ ζῶα, ὅπως καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἔχουσι δικαίωμα ἀπαλλαγῆς ἀπὸ περιττὴν κάκωσιν ἢ δουλείαν· ἔχουσι δικαίωμα νὰ ζῶσιν ἐν «περιορισμένῃ ἐλευθερίᾳ», ὑποκείμενα εἰς τὰς πραγματικὰς, ὄχι ὑποτιθεμένας ἢ πλαστάς, ἀπαιτήσεις τοῦ συνόλου τῆς κοινωνίας· τὸ πρόβλημα εἶνε δύσκολον, ἀλλ' ἡ πεποιθήσις ἡμῶν εἶνε ὅτι δύναται νὰ λυθῇ, διὰ τῆς βραδείας ἀλληλεπιδράσεως τῆς ἀτομικῆς μετὰ τῆς γενικῆς συνειδήσεως. Ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος οὐδόλως δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς αἰσθηματικότης, διότι βεβαίως εἶνε πληρέστατα δυνατὸν νὰ εἶνε τις ἀπηλλαγμένος αἰσθηματικῶν πλανῶν καὶ μολαταῦτα νὰ ἐμφορῆται ἀκραδάντου πίστεως εἰς τὴν ἀρχὴν ὅτι τὰ ζῶα δικαιούνται νὰ ζῶσιν. Δὲν ἀρνούμεθα ὅτι ἡ φύσις ἔχει πολλὰς ἀγριότητας καὶ βιαιοπραγίας, οὔτε ἀξιούμεν ὅτι γνωρίζομεν πῶς δύναται νὰ ἀρθῶσιν αὐταί, ὁμολογοῦμεν δὲ ὅτι εἶνε ἀδύνατος ἡ διατύπωσις λογικῆς καὶ συνεπῶς φιλοσοφίας δικαιωμάτων. Ἀλλὰ θὰ ἦτο λίαν ἰσχνὸν ἐπιχείρημα εἰάν τις ἐπρόβαλλε τοὺς λόγους τούτους, ὅπως ὑποστηρίξῃ ὅτι δὲν πρέπει ποσῶς νὰ ἐπιληφθῶμεν τῆς ἐρεῖνης τοῦ

θέματος. Οἱ ἀρνούμενοι ὅτι τὰ ζῶα ἔχουν δικαίωμα ζωῆς λέγουσιν ὅτι ἡ ἀλληλοσύγκρουσις καὶ διαμάχη εἶνε μέγας παράγων ἐν τῇ οικονομίᾳ τῆς φύσεως. Ἀληθέστατον, ἀλλὰ μὴ λησιμονῶμεν ὅτι ἐπίσης ἀληθέστατον εἶνε ὅτι μέγας παράγων ἐν τῇ οικονομίᾳ τῆς φύσεως εἶνε καὶ ἡ σύμπραξις καὶ ἀλληλεγγύη. Ἐπειτα ὑπάρχει μέγα καὶ ἀπτόν τὸ γεγονός ὅτι ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ συνειδήσει τόσον ἔχει ἀναπτυχθῆ τὸ ὀρμέφυτον τῆς συμπαθείας καὶ δικαιοσύνης πρὸς τὰ ζῶα, ὥστε καὶ νομοθετικῶς ἔχει ἀναγνωρισθῆ ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν.

Μίαν ἐκ τῶν τριῶν ὁδῶν δεόν πάντες ν' ἀκολουθήσωμεν, ἢ θὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἀρχέγονον ἀγριότητα καὶ ὀμότητα, ἢ θὰ διατηρήσωμεν τὴν παρούσαν ἀβουλον στάσιν μας, ἀναγνωρίζοντες ἐν μέρει ἀφ' ἑνὸς τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἐν λόγῳ ὀρμεμφύτου, ἀρνούμενοι ὅμως ἀφ' ἑτέρου νὰ βαδίσωμεν συμφώνως πρὸς αὐτό, ἢ θὰ χωρήσωμεν ἐπὶ τὰ πρόσω ἀφυπνιζόμενοι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὡς πρὸς τὴν πραγματικότητα, σπουδαιότητα καὶ ἐπιτακτικότητα τοῦ ἐν λόγῳ ὀρμεμφύτου. Ἐκ τῶν τριῶν τούτων ὁδῶν, μόνον ἡ τρίτη εἶνε δυνατὸν νὰ ἐννοηθῆ.

Ὁ ἀνθρώπος σήμερον εἶνε εὐαίσθητος πρὸς κακά τινα, πρὸς τὰ ὅποια δὲν ἦτο εὐαίσθητος ἐν τῷ παρελθόντι. Οὕτω καὶ ἐν τῷ μέλλοντι θὰ εἶνε εὐαίσθητος πρὸς κακά τινα πρὸς τὰ ὅποια δὲν εἶνε σήμερον. Τὸ νὰ μὴ εἶνε εὐαίσθητος εἰς αὐτὰ, ἀπλούστατα ἐλέγχει τὸν βαθμὸν εἰς τὸν ὁποῖον ἡ ἠθικὴ του ἐπίγνωσις εἶνε ὀπίσω. Αὕτη ἡ προϋοῦσα εὐαισθησία εἶνε σημεῖον πολιτισμοῦ, εἶνε σημεῖον ἀνθρωπίνης προόδου, καὶ προκειμένου περὶ συμπαθείας καὶ δικαιοσύνης πρὸς τὰ ζῶα, δὲν εἶνε τόσον ὡσεὶ τῶν ζῶων ἡ συνηγορία ὅσον περὶ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου· διότι ἀναμφισβητήτως ζημοῦμεν τὰ ἡμέτερα ζωτικὰ ὀρμέφυτα, καταπατοῦντες τὰ δικαιώματα τῶν ἐν ἀλληλεγγύῃ μεθ' ἡμῶν τελούντων εἴτε ἀνθρωπίνων εἴτε ὑπανθρωπίνων ὄντων. Μὲ πᾶσαν προσπάθειαν ὑπὲρ ἐλαττώσεως τῶν δεινοπαθημάτων τῶν ζῶων, εἶνε στενῶς συνδεδεμένα αὐτὰ ταῦτα τὰ ἀνθρώπινα συμφέροντα. Ἡ μεγάλη ἔννοια τοῦ ἀνθρωπισμοῦ δὲν περιορίζεται πλέον εἰς τὸν ἀνθρώπον, ἀλλ' ἀρχίζει νὰ ἐπεκτείνεται εἰς τὰ ζῶα, ἀκριβῶς ὅπως ἐν τῷ παρελθόντι βαθμηδὸν ἐπεξετάθη εἰς τοὺς ἀγρίους καὶ εἰς τοὺς δούλους. Ὅτι ἄλλοτε ποιηταὶ ἐξέφρασαν εἰπόντες ὅτι «ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ ἀναθρόσκει ἐν τῷ ζῷῳ, πληροῦσα τὸν προορισμόν της, ὅπως καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ», διατυποῦται σήμερον ἐπισημονικῶς ὑπὸ ἀνθρωπολόγων. Διότι ἰδοὺ τί λέγει ὁ Βουχνερ ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «Ὁ νοῦς τῶν ζῶων»: «Ἐκ τῆς ἀπόψεως τῆς συγχρόνου διανοήσεως, δὲν ὑπάρχει διαφορὰ εἰδους μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ζῶων, ἀλλὰ μόνον διαφορὰ βαθμοῦ καὶ ἀναπτύσσεται τὸ νοητικόν

στοιχεῖον διὰ μέσου ἀτέρμονος καὶ ἀδιακόπου σειρᾶς».

Πολλοὶ λέγουσιν ὅτι εἶνε ἀνακόλουθον νὰ φροντίζη τις περὶ τῶν ζῶων, ἀλλὰ νὰ ἀδιαφορῆ περὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ κατηγορία αὕτη εἶνε ἀληθής. Ἀληθὲς ἐπίσης εἶνε καὶ τὸ ἀντίστροφον, ὅτι δηλαδὴ εἶνε ἀνακόλουθον νὰ ἀγωνίζεται τις ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ προόδου τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ ἀδιαφορῆ, μάλιστα δὲ καὶ δυσμενῶς νὰ διάκειται, ὅσον ἀφορᾷ τὰ δικαιώματα τῶν ζῶων. Εἶνε ὄντως λυπηρὰ ἡ χολότης αὕτη τοῦ αἰσθήματος, ἀλλὰ τί ὠφελεῖ ὁ ἀμοιβαῖος ψόγος; Ἐὰν οἱ μὲν δὲν δύναται νὰ συμπράξωσι μετὰ τῶν δέ, δύναται ὁμως ν' ἀπέχωσιν ἀνωφελοῦς ἀλληλοκατηγορίας.

Δὲν συμβαίνει πάντοτε ἡ αὕτη κατηγορία ἀνθρώπων νὰ συνηγορῆ ὑπὲρ ἀμφοτέρων τούτων τῶν εἰδῶν τοῦ δικαίου, ἀλλὰ μολαταῦτα ἀμφοτέρωθεν τὰ εἶδη ταῦτα ὑποστηρίζονται ταυτοχρόνως καὶ συνεπικουρικῶς. Εἶνε δὲ ἀστήρικτος ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι ἡ ἀνομολογία τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου δὲν συνεπάγεται τὴν ἀνομολογίαν τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν ζῶων. Ἀφ' ἑτέρου εἶνε ἀναμφισβήτητον ὅτι ἐὰν ὑπάρχουν δικαιώματα ζῶων, ἀναγκαιῶς θὰ δεχθῶμεν ὡς ὑπάρχοντα κατὰ μείζονα λόγον καὶ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ προῖὼν δημοκρατισμὸς θὰ παραμένῃ χωλὸς ἐνόσω δὲν περιλαμβάνει ἐντὸς τῆς ἀκτίνας του ἅπαντα τὰ ἔχοντα προὴν ὄντα. Πολλὰς ἐλπίδας περὶ αὐτοῦ δὲν ἐγγυᾶται τὸ παρὸν ἄνισον καὶ ἀδίκον κοινωνικὸν σύστημα, ἀλλ' ὁ προῖὼν δημοκρατισμὸς θὰ ἀνατρέψη τὴν κερδοσκοπικὴν βᾶσιν τῆς ἐνεστώσης κοινωνίας, εἰσάγων τὴν συναίσθησιν τῆς ἀδελφωσύνης καὶ ἀλληλεγγύης, παγιουμένην πρῶτον μεταξὺ τῶν ἀνθρωπίνων ὄντων καὶ εἶτα ἐπεκτεινομένην εἰς τὰ ὑπανθρώπινα. Ἀπαξ ἀνατεῖλη ἡ πραγματικὴ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου, θὰ ἴδωμεν ἀκολουθοῦσαν καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ζῶων ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης τυραννίας. Ὁ πράγματι ἐλεύθερος δὲν δύναται νὰ εἶνε τύραννος.

Τὸ πρόβλημα εἶνε πῶς νὰ συντελέσωμεν εἰς τὴν ὅσον ἐνεστι πραγμάτωσιν τοῦ ἰδεώδους τούτου. Δύο εἰσὶν αἱ μέθοδοι πρὸς τοῦτο· ἡ ἐκπαίδευσις καὶ ἡ νομοθεσία.

Σπουδαιότατον μέρος τοῦ καθήκοντος ὅπερ καλεῖται νὰ ἐπιτελέσῃ πᾶς διδάσκαλος εἶνε νὰ ἐντυπώνῃ εἰς τὰ πνεύματα τῶν παιδῶν ὅτι δεῖν νὰ δεικνύουν καλωσύνην πρὸς πᾶν ζῶον. Ἐν τούτοις, πᾶσα τοιαύτη ἐντύπωσις εἰς τὰ πνεύματα τῶν παιδῶν πιθανὸν ν' ἀποβαίῃ φρούδη ἐνόσω ὁ γενικὸς τόνος τῆς κακίας συνίσταται εἰς κυνηκὴν ἀδιαφορίαν, ἂν μὴ καὶ ἀπόλυτον ἐχθρότητα, πρὸς τὴν ἰδέαν ὅτι τὰ ζῶα ἔχουσι δικαιώματα. Εἰς ἐκ τῶν μεγαλειτέρων ἀοράτων κινδύνων, οἵτινες ἀπειλοῦσι τὴν κοινωνίαν, εἶνε ὁ χωρισμὸς μεταξὺ μαθήσεως καὶ ἀνθρωπισμοῦ. Δοθέντος ὅτι τὴν ἀγάπην δεόν

νὰ ὀρθομίξη καὶ διευθύνη ἢ γνῶσις, πολλῶ μᾶλλον τὴν γνῶσιν δέον νὰ ἐμπνέη καὶ ζωογονῇ ἢ ἀγάπη. Κατὰ συνέπειαν λέγοντες ἐκπαιδεύσιν δὲν ἐννοοῦμεν ὅτι μόνον οἱ παῖδες δέον νὰ διδάσκωνται ὅσον ἀφορᾷ τὴν καλωσύνην πρὸς τὰ ζῶα, ἀλλὰ προσέτι καὶ οἱ λόγοι, οἱ ἐπιστήμονες, οἱ θεολόγοι καὶ ἠθικολόγοι τῆς ἐποχῆς μας. Βάσις πεφωτισμένου συστήματος παιδείας δέον νὰ εἶνε ἡ βαθεῖα ἀλήθεια τὴν ὁποίαν ἐξηγεῖται ὁ Ρουσῶ :

Σοφία δὲν ὑπάρχει ἀνευ ἀνθρωπισμοῦ.

Τοιαύτη κολοσιαία μεταβολὴ τῆς ἐκπαιδευτικῆς βίσεως δύναται μόνον νὰ κατορθωθῇ ὅπως ὄλαι αἱ μεγάλαι κοινωνικαὶ μεταβολαί, δηλαδὴ διὰ τῆς δράσεως καὶ ἀποφασιστικότητος τῶν ὀλίγων οἱ ὁποῖοι τὴν ποιοῦσιν. Διὰ τῆς ἐπιμονῆς τῶν θὰ ἐγερθῇ πταυροφορία — σταυροφορία τῶν συνητισμένων διανοητικῶν, φιλολογικῶν καὶ κοινωνικῶν δυνάμεων — κατὰ τῆς κεντρικῆς αἰτίας τοῦ κακοῦ — κατὰ τῆς δεισιδαιμονίας δηλαδὴ ὅτι τὰ ζῶα εἶνε ἐκτὸς τῆς παγκοσμίου οἰκογενείας καὶ δὲν ἔχουν δικαιώματα. Πρὸ πάντων ὀφείλομεν ἀπτοήτως νὰ ἀντιμετωπίσωμεν τὸν χλευασμὸν ὃν ὄντως οἱ ἀξιοχλεύαστοι ἐγείρουν καθ' ἡμῶν. Ἡ ἀνθρωπότης ἔχασε πολλοὺς προμάχους ὡς ἐκ τοῦ φόβου τούτου μήπως θεωρηθῶσιν αἰσθηματῖαι καὶ χλευασθῶσιν — ἐνῶ ἀδιστακτῶς ἔπρεπε ν' ἀντιχλευάσωσιν γελοιοποιοῦντες αὐτοὺς τοὺς χλευαστάς. Ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει ἀληθῶς ἀξιοχλεύαστοι εἶνε οἱ ἐφευρίσκοντες βλακῶδεις δικαιολογίας τῶν ἀπανθρώπων ἐνστίκτων τῶν.

Ἡ ἑτέρα τῶν δύο μεθόδων πρὸς πραγμάτωσιν τοῦ ἰδεώδους εἶνε ἡ νομοθεσία, ἣτις εἶνε συμπλήρωμα τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεθόδου. Ἡ νομοθεσία εἶνε τὸ βαρόμετρον τῆς ἠθικῆς ἀφυπνίσεως, ἐνὸς λαοῦ. Δὲν προηγεῖται τῆς ἀφυπνίσεως, ἀλλὰ μᾶλλον ἔπεται. Μολαταῦτα ἡ ἀφύπνις καὶ ἡ νομοθεσία ἀλληλεπιδρῶσιν. Ἡ νομοθεσία διακεντᾷ τὴν ἠθικὴν συνείδησιν καὶ ἡ ἠθικὴ συνείδησις βελτιοῖ τὴν νομοθεσίαν. Τῆς νομοθεσίας ὁ προορισμὸς δὲν εἶνε ἀπλῶς νὰ προλαμβάνη τὴν ἀπανθρωπίαν, ἀλλὰ προσέτι νὰ χρησιμεύη καὶ ὡς δάκτυλος δευκνύων τὴν εὐθειαν ὁδόν. Ὡς τοιοῦτος ἐχρησίμευσεν ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ μαρτίνειος νόμος τοῦ 1822.

Λέγουν τινὲς ὅτι πᾶς νόμος βασιίεται ἐπὶ τῆς βίας καὶ ἡ ἀπανθρωπία δὲν αἴρεται διὰ βίας· τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ πάντοτε προέκληπεν ὀσάκις μεγάλη τις κοινωνικὴ μεταβολὴ ἐπεζητήθη. Ἡ βία βεβαίως εἶνε ἀσυμβίβαστος πρὸς τὸν ἀνθρωπισμὸν, ἀλλ' ὅταν πρόκειται περὶ ἀμύνης, ἡ βία ἐπιτρέπεται. Ἀμυνα δὲ εἶνε πᾶσα προσπάθεια πρὸς διάσωσιν τῶν ἀσθενῶν καὶ ἀπροστατεῦτων ἀπὸ κακώσεως καὶ βίας.

Ἡ ἀρίστη ὑπηρεσία τὴν ὁποίαν καλοῦνται οἱ ἀνθρωπισταὶ σήμερον νὰ παράσχωσιν εἰς τὸ

κίνημα εἶνε νὰ διατυπώσωσι σαφῶς τὰ στοιχεῖα τοῦ ἰσχυρισμοῦ τῶν, καὶ τοιοιτοτρόπως νὰ προσελκύσωμεν καὶ μονιμοποιήσωμεν μίαν ὑγιᾶ δύναμιν πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ σκοποῦ μας. Ὁ σκοπὸς τῆς σταυροφορίας μας δὲν εἶνε τόσον νὰ μεταπέσωμεν τοὺς ἀντιθέτους, ὅσον νὰ θέσωμεν ὑπὸ καθαρὸν φῶς τοὺς ὄρους τοῦ προβλήματος. Ἡ ἐκκλησις ἡμῶν δὲν εἶνε ἐκκλησις περὶ εὐσπλαγγνίας, ἀλλὰ διηγετικῆς ὑπόμησις ὅτι ἡ πρόοδος τοῦ κόσμου, καθ' ὄλους τοὺς αἰῶνας, μετρεῖται διὰ τῆς ἐλαττώσεως τῆς ἀπανθρωπίας καὶ τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀνθρωπισμοῦ.

Ἐμφανίζεται τὸ πνεῦμα νεκροῦ, προσκαλούμενον ἢ ἀντιόκλητον; Ναι! ἀπαντῶσιν οἱ πνευματισταί.

Ἄλλ' ἂν τοῦτο εἶναι ἀληθές, ἂν τὸ πνεῦμα δηλαδὴ εἶναι τι συμφυὲς τῷ σώματι καὶ ἔχη ἴδια στοιχεῖα ὑποστάσεως, τότε διατί δὲν ἐμφανίζεται καὶ τὸ πνεῦμα ζῶντος;

Τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἐθέσαμεν διὰ νὰ ἀναπτύξωμεν δι' ὀλίγων τὴν ἐξῆς θεωρίαν, καθ' ἣν ἡ ἐμφάνισις φαντάσματος (νεκροῦ) ἢ ὁμοιώματος (ζῶντος) ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀποδεικτικῶν βίσεων δύναται νὰ στηριχθῇ.

Πᾶς κυματισμὸς, ὡς γνωστόν, ἐξαπλοῦται μέχρις ἐξαφανίσεως αὐτοῦ ἀπὸ τῶν αἰσθητηρίων μας.

Φυσικοὶ ἢ τεχνικοὶ ὄροι συντρέχουσιν, ὅπως ἡ ἐξάπλωσις αὐτῆ ἐπιβραδυνθῇ, σταματήσῃ, ἢ ὀπισθοδρομήσῃ συμπτωτικῶς.

Ὁρισμένοι δὲ κυματισμοὶ ἐκπεμπόμενοι ἀπὸ φωτεινοῦ τινὸς σώματος, ἢ ἀπὸ μὴ φωτεινοῦ κατ' ἀντανάκλασιν ἀκτινοβολοῦντος, ἀνασχηματίζουσι, τυχόντες εὐνοικῶν ὄρων, τὸ ὁμοίωμα τοῦ ἀντικειμένου.

Καὶ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ἀκτινοβολεῖ.

Υπάρχουσι λοιπὸν περιστάσεις καὶ τρόποι δι' ὧν ἡ ἀκτινοβολία αὐτῆ μὴ ἐξικλωθεῖσα μέχρις ἐξαφανίσεως συμπυκνοῦται, ἀνασχηματίζουσα τὸ ἐκπέμπην αὐτὴν ὄν. Ἄν ζῆ θὰ ἔχετε τότε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σας τὸ ὁμοίωμα του, ἂν ἀπέθανε τὸ φάντασμα του.

Ἀκτινοβολεῖ καὶ ὁ ἐγκέφαλος; τὰ παρ' αὐτοῦ ἐκπεμπόμενα μόρια ἔχουσι στοιχεῖα νοητικά; Ἐὰν τοῦτο ἦτο ἀληθές θὰ ἠδύνατο νὰ ἐρμηνευθῇ καὶ αὐτὴ ἡ δράσις τῶν φαντασμάτων.

Ἡ προσήλωσις καὶ ἡ ἐπαυξάνουσα ταύτην συγκέντρωσις αἵματος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς δι' ἀτενοῦς στάσεως ἐπὶ ψυχροῦ ἐδάφους, δι' εἰσπνοῆς ἀρωματωδῶν ἀτμῶν κ.λπ. ἢ προσήλωσις, ὡς εἴπομεν, ἐπαυξανόμενη δι' ἐπικλήσεων, προσευχῶν καὶ ἰδίως διὰ τῆς πεποιθήσεως, εἶναι ὁ κυριώτατος παράγων τῆς τοιαύτης ἐμφανίσεως τῶν ὁμοιωμάτων.

Ἄν θέλετε νὰ μὴ χαθῶσιν οἱ νεκροὶ ὑμῶν μὴ τοὺς λησμονεῖτε. Δέεσθε ὑπὲρ αὐτῶν. Δὲν θὰ ἀπέθνηκεν ἡ Ἀθηνᾶ ἂν ἐξηκολούθει ἡ λατρεία της, ὅπως ζῆ καὶ θὰ ζῆ ἡ Παναγία ἢν ἐπικαλοῦνται τὰ χεῖλη παντὸς ἔχοντος ἀνάγκην προστασίας ὑπερφυσικῆς.

Δε Κ.

Ὁ σοσιαλισμὸς ἔρχεται ὡς ὁ ἀγγελὸς τοῦ φωτός, φέρων εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀληθείας. Ὁ σοσιαλισμὸς ἐφοδιασμένος μὲ ὄλην τὴν μάθησιν τῶν αἰῶνων λαμβάνει τὰ φειμώτερα διδάγματα τοῦ ποιητοῦ, τοῦ φιλοσόφου, τοῦ οικονομολόγου, τοῦ ἐπιστήμονος, τοῦ ἱστορικοῦ καὶ συνάπτει τὰ συμπεράσματα πάντων εἰς ἓν ἁρμονικὸν ὄλον καὶ μᾶς λέγει ὅτι ὄχι ὁ συναγωνισμὸς, ἀλλ' ἡ σύμπραξις εἶνε ὁ νόμος τοῦ βίου, ὅτι ἡ πτωχεία εἶνε παραβίασις τοῦ θεοῦ θελήματος. Ἦλθεν ἤδη τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου ὅπως ἀποβάλωμεν πᾶν λείψανον τῆς πεπτωκυίας ἡμῶν φύσεως καὶ ἀκολουθήσωμεν τὸν ἀγγελὸν τοῦ φωτός ὅστις ἀναμένει νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ διὰ τῶν πυλῶν τοῦ Παραδείσου εἰς τὴν Ἐδέμ τῆς πνευματικῆς γηθοσύνης.

Κάμπελ, (ἀγγλὸς ἱεροκήρυξ)

ΑΝΘΡΩΠΙΝΑΙ ΑΚΤΙΝΟΒΟΛΙΑΙ

ΚΑΙ ΧΡΗΣΙΣ ΑΥΤΩΝ ΕΝ ΤΗ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ.

Αἱ ἔρευναι τῶν Ρέιχενβαχ (1860), Ναρκεβίτσ-Ζόδχο (1893), Δὲ Ροχάς, Βαραδούκ καὶ ἄλλων ἀπέδειξαν τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ἐκπέμπει ἀκτῖνας τινάς, ἀγνώστου εἰσέτι φύσεως, αἵτινες διαφόρως ἐκλήθησαν «ὠδικαί», «ὕγραί», «αἰθέριαι», «ἀκτῖνες Ν». Ἡ ὑπαρξὶς τῶν ἀκτίνων τούτων ἐπεβεβαιώθη ἐσχάτως ὑπὸ σειρᾶς φωτογραφικῶν ἀποδείξεων, οὕτως ὥστε πρὸς τῇ ὑποκειμενικῇ μαρτυρίᾳ τῶν δραματιζομένων ὑπάρχουσι καὶ ἀντικειμενικὰ τεκμήρια τῆς ὑπάρξεώς των. Αἱ περὶ ταύτας ἔρευναι εἶνε εἰσέτι ἀνεπαρκεῖς, τὸ μὲν διὰ τὸ καινοφανὲς τοῦ ζητήματος, τὸ δὲ δι' ἔλλειψιν μέσων, διότι οὐχὶ πάντα τὰ σῶματα ἀκτινοβολοῦσιν ἐξίσου. Οἱ μὲν νομίζουσιν ὅτι εἶνε ἠλεκτρικῆς ἢ μαγνητικῆς φύσεως, οἱ δὲ ὅτι εἶνε ἀπλῶς ἀκτῖνες θερμότητος. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἐν τῇ πρὸς Θεσσαλονικεῖς αὐτοῦ ἐπιστολῇ (§ 23), δεικνύει τὸν ἀνθρώπον συνιστάμενον ἐκ πνεύματος, ψυχῆς, καὶ σώματος. Πνεῦμα εἶνε ὁ θεῖος σπινθήρ, ψυχὴ τὸ περίπνευμα ἢ πνευματικὸν σῶμα, καὶ τρίτον περὶ αὐτὰ τὸ ὑλικὸν σῶμα. Τὰ τρία ταῦτα εἶνε συνηνωμένα — τὰ μὲν δύο πρῶτα ἀδιασπᾶστος, τὸ δὲ ὑλικὸν σῶμα συνδέεται πρὸς ταῦτα δι' εἰδικῶν δεσμῶν, ἰσχυρῶν ἢ ἀσθενῶν ἀναλόγως τῆς καταστάσεως τοῦ ὄργανισμοῦ, οἷον ἐν ὑπνῷ, ἐν νόσῳ, θανάτῳ. Τὸ περίπνευμα (ἦτοι ψυχικὸν ἢ πνευματικὸν σῶμα) ἀκτινοβολεῖ πολυσυνθέτους τινὰς ἀκτῖνας ἐξερχομένας ἐλευθέρως διὰ τοῦ σώματος, ἂν τὰ δύο ταῦτα σῶματα εὐρίσκωνται ἐν ἁρμονίᾳ. Ὄταν τὸ φυσικὸν σῶμα ἀδυνατῇ νὰ μεταβιβάσῃ τὰς ἀκτῖνας, αὐταὶ συναθροίζονται πέριξ τοῦ περιπνεύματος προξενοῦσαι διαφόρους ταραχὰς εἰς τε τὸ ψυχικὸν καὶ φυσικὸν σῶμα δυναμένας ν' ἀπολήξωσιν εἰς σοβαρὰς νόσους, οἷον νευρασθενείας, νευρικὰ οἰδήματα κ.λ.π. Ὄταν δὲ τὸ φυσικὸν σῶμα νοσῇ, ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς τὴν κανονικὴν του κατάστασιν, ἀρκεῖ νὰ ρυθμίσωμεν τὰ ρεύματα τῶν ψυχικῶν ἀκτίνων, ἵνα μὴ διὰ τῆς ἰσχυρᾶς διαβάσεώς των ἢ καὶ τῆς στασιμότητός των χειροτερεύωσιν τὴν κατάστασιν αὐτοῦ καὶ τοῦτο κατορθοῦται διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν. Ὄταν ἢ σύνθεσις τοῦ περιπνεύματος εἶνε κανονικὴ ἢ ἐκ τούτου ἀκτινοβολία διαχέεται διὰ μέσου τοῦ (φυσικοῦ) σώματος καὶ ἰδίως διὰ τῆς κεφαλῆς (ὡς ἢ φωτοστεφάνη τῶν ἀγίων) καὶ τῶν χειρῶν. Ὁμοιάζει μὲ τὸ φῶς τῆς σελήνης καὶ εἶνε ὄρατὴ ἐν τῷ σκότει καὶ ὑπὸ τῶν ἐχόντων φυσιολογικὴν τὴν ὄρασιν. Τὸ πρακτικὸν μέρος τοῦ φαινομένου τῶν ἐκπορεύσεων τῶν ἀκτίνων τούτων εἶνε ὅτι ὁ χειρισμὸς τούτων ὑπὲρ ἄλλου προσώπου ἐνισχύει τοῦτο νὰ καταπολεμήσῃ τὰ αἷτια τὰ παράγοντα ἐν αὐτῷ τὴν νόσον. Ὁ κ. Κ. Κουδριαβτζέφφ (οὗ ἔχομεν ὑπ' ὄψιν δια-

τριβὴν ἀναγνωσθεῖσαν ἄρτι ἐν τῷ ἐν Μόσχᾳ Ρωσικῷ Πνευματικῷ Συνεδρίῳ) ἐδοκίμασε καταπληκτικὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀκτινοβολιῶν τούτων, θεραπευθεὶς ἐκ πόνων ἐπὶ τῶν γότων — ἐνῶ οἱ ἱατροὶ ἠδυνάτουσαν νὰ πράξωσιν τι — ὑπὸ τῆς κ. Ν. Ζ. Σχαβέλσκυ, γυναικὸς ἀγαθωτάτης καὶ συμπαθεστάτης, πολλοὺς δὲ βοηθησάσης διὰ τῆς πνευματικῆς τῆς δυνάμεως. Ἡ δι' ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν θεραπεία ἐξηγεῖται κατὰ τι ὑπὸ τῆς κοινῆς πείρας ὅταν, ὡς ἐξ ἐνστίκτου, προστρίβοντες πληγὴν ἡμῶν μέρος αἰσθανόμεθα τὸν πόνον πραϋνόμενον. Ἡ μαγνητικὴ αὕτη δύναμις δύναται ν' ἀποκτηθῇ δι' ἀσκήσεως. Ἄλλ' ὅσῳ περισσότερον εἶνε τις πνευματικῶς ἀνεπτυγμένος, τοσοῦτω ἀποτελεσματικωτέρα εἶνε ἢ ἐπίδρασις του ἐπὶ ἄλλου ὄργανισμοῦ, ἀσχέτως πρὸς τὴν πίστιν ἢ δυσπιστίαν τοῦ θεραπευομένου. Ἐν τῇ πρώτῃ βαθμίδι τῆς ἀναπτύξεώς της ἢ ἀκτὶς αὕτη ἢ δύναμις, γενικῶς καλουμένη «ὕγρα», διαπερᾶ μόνον τὴν σάρκα καὶ τοὺς μυῶνας ἐν τῇ δευτέρᾳ βαθμίδι, καλουμένη «ὠδική», φθάνει καὶ διαπερᾶ τὸ ὄστον, ἐπιδαμιλεύουσα αὐτῷ τὴν δυνάμιν της ἢ τρίτῃ βαθμίδι, γνωστὴ ὡς «αἰθερία», ἔχει τὴν δυνάμιν νὰ ἐκδηλοῖ τὰ λανθάνοντα τοῦ ἀνθρώπου προτερήματα καὶ ν' αὐξάνῃ τὰς ζωτικὰς του δυνάμεις. Ὄσῳ δὲ λεπτοτέρα εἶνε ἢ ἀκτὶς τοσοῦτω λαμπροτέρα γίνεται. Καὶ τοῦτο καταδεικνύεται διὰ φωτογραφιῶν ἐπὶ καταλλήλων πλακῶν, διότι παρατηρήθη ὅτι πλάκες λίαν εὐαίσθητοι εἰς τὸ ἠλιακὸν φῶς ἦσαν ἀπαθεῖς πρὸς τὰς ἀκτῖνας τῆς χειρός. Πειράματα ἀπέδειξαν, ὅτι αἱ ψυχραὶ χεῖρες ἐκπέμπουσιν ἐνεργητικωτέρας ἀκτῖνας ἢ αἱ θερμαί· ἢ δὲ ἐπὶ τῆς πλακὸς ἀποτύπωσις εἶνε ζωηροτέρα μετὰ τὴν θεραπείαν ἢ πρὸ αὐτῆς. Τεθέντων μεταξὺ τῆς χειρός καὶ τῆς πλακὸς στρωμάτων μέλανος χάρτου, ἐλεφαντοστοῦ, κ.τ.λ., αἱ ἀποτυπώσεις ἐγένοντο μετὰ πολλῶν ἀκτίνων καὶ φωτεινῶν ραβδώσεων, ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι αἱ ὕλαι αὗται δὲν ἐμποδίζουν τὴν διάβασιν τῆς ἀνθρωπίνης θερμότητος· τὰ ἀποτελέσματα ὁμοῦς ἦσαν ἁμυδρότερα, ἀπομονωθείσης τῆς χειρός διὰ δυσθερμαγωγῶν ὑλῶν, οἷον ἀσβέστου καὶ πιλήματος. Ἀντὶ χειρός ἐγένετο εἶτα χρῆσις φιάλης πλήρους θερμοῦ ὕδατος. Τεθεῖσα ἐπὶ πλακὸς ἀφῆκε φωτεινὸν κύκλον μετὰ λεπτῆς πέριξ ἀνταυγείας (ἀλλ' ἄνευ ραβδώσεων οἷαι ἐφάνησαν διὰ τῆς χειρός), ἀπομονωθείσα δὲ δι' ἀσβέστου κατέλιπεν ὀχροτάτην ἀποτύπωσιν, ἄνευ φωτεινῶν ἀκτίνων. Ἐν ἑκατέρῳ ὁμοῦς περιπτώσει ἢ χεὶρ ἀπετυποῦτο καθαρῶς, ἐξ οὗ καταδεικνύεται ὅτι αἱ ἀκτῖνες της δὲν εἶνε ἀποτέλεσμα μόνον θερμότητος· ἐπὶ πλέον παρατηρήθη, ὅτι καὶ ὑπὸ διαφόρους θερμοκρασίας χεῖρες τινες οὐδαμῶς ἐπέδρασαν ἐπὶ τῶν πλακῶν, οὐδ' ὅτε οὐδὲν ὑπῆρχε διάμεσον χώρισμα. Λεπτὸν τι φαινόμενον εἰς τὰ πειράματα ταῦτα ἴσως ἀρκεῖ πρὸς διάγνωσιν τῆς φύσεως τῶν ἀκτίνων. Παρατη-

ρήθη δηλαδή, ὅτι αἱ μὲν τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἀπο-
 τυπώσεις εἶχον ἐρυθρὰν ἀπόχρωσιν, αἱ δὲ τῆς
 ἀριστερᾶς ὑποκύνανον. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐπικυ-
 ροῖ τὴν τοῦ Ρέιχενβαχ θεωρίαν περὶ πολικότη-
 τος τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, καὶ δεικνύει ὅτι
 αἱ ἀκτινοβολίαι εἶνε μαγνητικά. Ἴσως ὁ ἀνθρώ-
 πινος ὀργανισμός, ἐν συνδυασμῷ μετὰ θερμοα-
 κτίνων, ἀναπτύσσει μαγνητικὰ καὶ ἠλεκτρικὰ
 ρεύματα. Εἶνε ἤδη γνωστόν, ὅτι ἡ ἡρεμία τοῦ
 ὕπνου ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θέσεως τοῦ σώματος
 πρὸς τὸν μαγνητικὸν πόλον: θέσις ἐκ βορρᾶ
 πρὸς νότον δίδει βαθύτερον ὕπνον παρὰ ἐξ ἀνα-
 τολῶν πρὸς δυσμᾶς. Τοῦτο ἀποδεικνύει τὴν
 ὑπαρξίν μαγνητικῶν ρευμάτων ἐν τῷ ἀνθρω-
 πίνῳ σώματι οὗ αἱ κινήσεις συμβιβάζουσι τὰς
 ζωτικὰς δυνάμεις τοῦ ὀργανισμοῦ, ὅταν τὰ ρεύ-
 ματα ταῦτα φέρονται πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῶν
 μαγνητικῶν κυμάτων τῆς γῆς. Αἱ ἐπιδράσεις τῶν
 μεταβολῶν τῆς ἀτμοσφαιρας, ἐπὶ τῶν ἀσθενῶν
 ἰδίως ὀργανισμῶν, ἐξηγοῦνται ὡσαύτως τὴν ὑπαρ-
 ξίν μαγνητισμοῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ· εἰς τὸ αὐτὸ
 δὲ συμπέρασμα τείνει τὸ γεγονός, ὅτι κανονικαὶ
 ἀκτινοβολίαι (δι' ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν) δὲν
 ἐνεργοῦσιν ἐπὶ τοῦ περιβεβλημένου μετάξινον
 ἔνδυμα, ὅπερ ὁμως διαπερῶσιν ὅταν εἶναι ἰσχυρό-
 τεραι. Ὡς προεῖρηται, μόνον αἱ αἰθέριαι ἀκτῖνες
 δύνανται νὰ ἐπιδράσωσιν ἐπὶ τῶν ὀστέων καὶ νὰ
 διεγείρωσι τὴν ζωτικὴν δυνάμιν· ἀραιούμεναι δὲ
 διέρχονται διὰ τῆς ἐπιδερμίδος καὶ τῶν μυῶν
 οὐδόλως ἐπιδρῶσαι ἐπὶ τῶν κυττάρων των.
 Οὕτω πᾶσα νόσος, δύναται ἐγκαίρως νὰ θερα-
 πευθῆ διὰ μαγνητισμοῦ, ἥτοι ἐπιθέσεως τῶν
 χειρῶν. Τὸ ὅλον ὁμως πρόβλημα ἔγκειται εἰς τὸ
 νὰ εὐρεθῶσιν αἱ χεῖρες, αἵτινες ἐκπέμπουσι τὰς
 καταλλήλους διὰ τινὰ νόσον ἀκτῖνας. Ἡ πείρα
 ἀπέδειξεν, ὅτι οἱ συγγενεῖς δὲν δύνανται νὰ ἐπι-
 δράσωσιν ἀρκούντως ἐπ' ἀλλήλους, ἔνεκα τῆς
 ὁμοιότητος τῶν μαγνητικῶν των καταστάσεων,
 καὶ ὅτι ἡ συμπάθεια βοηθεῖ μὲν τὴν θεραπείαν,
 ὁ θεραπεύων ὁμως πρέπει νὰ ἐξουσιάζῃ τὰ αἰ-
 σθητήματά του καὶ νὰ διατηρῇ γαληνιαίαν καὶ
 θαρραλέαν στάσιν. Ἄγνόν ἐλατήριον, εὐλαβῆς
 διάθεσις, καὶ θερμὸς πόθος βοηθείας δέον νὰ
 πληρῶσι τὴν καρδίαν τοῦ μέλλοντος νὰ θερα-
 पेύσῃ, διότι μόνον οὕτω δύναται νὰ γίνῃ κατάλ-
 ληλον μέσον πρὸς διοχέτευσιν τῶν μαγνητικῶν
 ρευμάτων ἀπὸ τὰ ὑψηλότερα πνεύματα εἰς τὸν
 πάσχοντα. Ἀπαιτεῖται ἐπιμονὴ καὶ θέλησις ἵνα
 καταστῆ τις τόσον καθαρὸς μεσάζων, ἀλλ' ἀγάπη
 πρὸς τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα καταβάλλει
 πάντα τὰ προσκόμματα. Ἄν ἐν ἀρχῇ τὰ ἀποτε-
 λέσματα δὲν εἶνε ἱκανοποιητικά, δὲν πρέπει
 ν' ἀποδειλιᾷ τις ἐκ τούτου. Ὅπως σταγόνες, ἡ
 μία μετὰ τὴν ἄλλην πίπτουσαι, πληροῦσι δοχεῖον
 τι, οὕτω διὰ τῶν χειρεπιθέσεων ἀποκαθίσταται
 βαθμηδὸν ἡ ὑγεία. Συνήθως μετὰ τρεῖς ἐπιθέ-
 σεσι σημειοῦται βελτίωσις· ἔλλειπει τοιαύτης
 καλὸν εἶνε νὰ γίνῃ χρῆσις ἄλλων χειρῶν. Ἐπι-

μονὴ ὁμως καὶ ὑπομονὴ εἰσὶν ἀναγκαῖαι, διότι
 τὸ «φάρμακον» ἐνεργεῖ ἐν τῷ μεταξὺ καὶ αἴφνης
 παρουσιάζεται τελεία ἡ θεραπεία. Αἱ αἰσθήσεις
 τοῦ μαγνητοθεραπευτοῦ εἶνε λίαν ἀξιοσημείωτοι.
 Δύναται πάντοτε νὰ διαγνώσῃ τὴν ἐνέργειαν
 τῶν ρευμάτων, καὶ ποῖον ὄργανον νοσεῖ, καὶ ἂν
 χρῆσθαι εἰδικῆς θεραπείας. Ἐπίσης, ἐν τῇ ἀρχῇ
 ἰδίως, ὅτε ἡ δυνάμις του δὲν εἶνε εἰσέτι ἰσχυρά,
 αἰσθάνεται ἄλλος εἰς τὰ αὐτὰ μέρη τοῦ σώματός
 του, εἰς ἃ καὶ ὁ ἀσθενής· τοῦτο πολλάκις τὸν
 βοηθεῖ νὰ διαγνώσῃ τὴν νόσον χωρὶς νὰ τῷ
 εἴπῃ τις τίποτε. Τὸ ἄλλος ὅπερ αἰσθάνεται ὁ
 θεραπεύων προέρχεται ἐκ τῆς ἐξόδου τοῦ ρεύμα-
 τος τῶν ἀκτίνων ἐξ ἑαυτοῦ· ταχέως ὁμως ἐλατ-
 τοῦται, διότι ἐκτὸς τῶν ἐξαγωγικῶν πόρων
 ὑπάρχουν καὶ εἰσαγωγικοὶ δι' ὧν ἡ δυνάμις
 ἐπανέρχεται. Τὰ ἄριστα ἀποτελέσματα παρά-
 γονται ὅταν ὁ θεραπεύων εὐρίσκειται ἐν πλήρει
 ἰσορροπίᾳ καὶ γαλήνῃ, ὅπερ ἵνα ἀσφαλίσωσιν
 ἑνιοὶ εἰσέρχονται εἰς ἔκστασιν. Ἡ ἔλευσις καὶ
 ἔναρξις τῆς λαματικῆς ἐπιδράσεως μεγάλως βοη-
 θεῖται ὑπὸ τῆς συνομιλίας, κατ' ἣν ὁ τε ἰατρὸς καὶ
 ὁ ἀσθενής ἀπομακρύνονται τῆς ἰδέας τῆς θερα-
 πείας καὶ ἡ πιθανότης τῆς ὑπνώσεως ἢ ἀνθυπνώ-
 σεως ἀποφεύγεται. Ἡ ἀνάγκη ἰσορροπίας καὶ
 εἰρήνης καταδεικνύει ἐπίσης ὅτι τὰ νεῦρα καὶ ἡ
 νευρικὴ δυνάμις δὲν λειτουργοῦσιν ὡς κοινῶς
 ὑποτίθεται. Οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων, οἱ νευρι-
 κοὶ καὶ αἱ ἀσθενεῖς ἰδιοσυγκρασίαι δυσκολώτε-
 ρον θεραπεύονται ἢ οἱ χωρικοὶ καὶ αἱ ὑγιεῖς
 ἰδιοσυγκρασίαι· διότι εἰς μὲν τὴν πρώτην περί-
 πτωσιν ὁ ὀργανισμός εἶνε ἔτοιμος πρὸς ἀποδο-
 χὴν τοῦ μαγνητισμοῦ, εἰς τὴν ἄλλην δὲ πρέπει
 πρῶτον νὰ παρασκευασθῇ ὁ ὀργανισμός καὶ
 εἶτα νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ θεραπεία. Πρόδηλον εἶνε
 ὅτι ἡ μαγνητοθεραπεία ἐπιβάλλει εἰς τὸν μετερ-
 χόμενον ταύτην οὐ μικρὰ καθήκοντα, ἐπιβαλλό-
 μενα ἄλλως τε καὶ εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους,
 ἥτοι κανονικὸν τρόπον βίου, θαρραλέαν διάθε-
 σιν καὶ καλοκάγαθον στάσιν πρὸς τὴν ἀνθρω-
 πότητα. Εἶνε γνωστόν ὅτι ἐκ δύο χορδῶν
 ἠχηθείσης τῆς μιᾶς ἢ ἄλλη θὰ κραδανθῇ ὁμοή-
 χως· δονηθείσων δ' ἀμφοτέρων συγχρόνως,
 ἀλλ' ἀνισοδυνάμως ἢ ἠχοῦσα ἰσχυρότερον θὰ
 ὑποτάξῃ τὴν ἀσθενεστέραν. Κατὰ τὸν κανόνα
 τοῦτον, ἡ διάθεσις τοῦ μαγνητοθεραπευτοῦ δέον
 νὰ εἶνε τόσον ἰσχυρά, ὥστε νὰ ὑποτάξῃ καὶ ἀφο-
 μοιώσῃ πρὸς τὸν ἑαυτῆς ρυθμὸν τὰς ἀμφιρ-
 ρόπους καὶ ἀβεβαίους χορδὰς τοῦ ἀσθενοῦς.
 Φιλάνθρωπος διάθεσις εἶνε ἡ κυρία βᾶσις τῆς
 ἐπιτυχίας. Πολλοὶ δὲν ἐπιτυγχάνουσιν — καίπερ
 ἔχοντες πάντα τὰ ἄλλα προτερήματα — διότι ἡ
 φιλανθρωπία των συστέλλεται εἴτε ἐκ τῶν πει-
 ρασμῶν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου εἴτε ἐκ τῶν μω-
 ρῶν σκωμμάτων τῶν οἰκείων καὶ φίλων. Ἡ
 ἀληθῆς ὁμως ἀγάπη εἶνε ἀκατάβλητος καὶ νικᾷ
 πάντα τὰ κωλύματα, ὕλικὰ καὶ πνευματικά. Ἄνευ
 τελείας ἀγάπης ἡ θεραπεία εἶνε ἀδύνατος.

ΟΙ ΗΓΕΤΑΙ ΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ.

Έχει μεγάλην σημασίαν νά γνωρίζωμεν τούς ηγέτας τῆς ἀνθρωπίνης προόδου καί, ἐπειδή ἡ κατανόησις τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶνε χρησιμωτάτη τὴν σήμερον εἰς ὅλους μας, εἶνε ἐπεὶ γον νά γνωρίζωμεν τούς ηγέτας τοῦ διεθνούς τούτου κινήματος τῶν νεωτέρων χρόνων. Οἱ ηγέται αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς δὲν δίδουν τὴν ὄψιν, ἀλλ' ἀπλῶς πλέουν ἐπὶ τοῦ ῥεύματος. Δὲν τὸ διευθύνουν αὐτοί. Ὁ ηγέτης ὠθεῖται ἀπὸ περιστάσεις τὰς ὁποίας δὲν ἐδημιούργησεν. Εἶνε ὄργανον τῆς ἰσχύος τῶν Πραγμάτων. Μολταυτὰ συμφέρει νά ἔχωμεν γνώσιν τοῦ ἔργου του, διὰ ν' ἀντιλαμβανώμεθα τὴν διευθύνσιν τοῦ ροῦ τῶν ὑδάτων. Ὁ ηγέτης ἀποτελεῖ ἀξίαν μελέτης σύνοψιν ἀχανοῦς κινήματος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον, ἐννοεῖται, δὲν εἶνε ἀπαραίτητος, διότι τὸ κίνημα θά προβαίη καὶ ἄνευ αὐτοῦ. Οὐδεὶς εἶνε ποτὲ ἀπαραίτητος, ἀλλὰ τὸ κίνημα ἐν τούτοις τοῦ ὁποῖου αὐτὸς εἶνε σύνοψις, δὲν θά ἦτο δυνατόν νά ἐννοηθῆ, ἐάν δὲν ἐλαμβάνομεν αὐτὸν ὡς μέτρον κατανοήσεως.

Πρὸς τὸν σκοπὸν λοιπὸν τοῦτον θά ῥίψωμεν βλέμμα εἰς τούς χαρακτηριστικωτέρους ηγέτας τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἀπὸ τοῦ Σαιντ Σιμὸν μέχρι τοῦ Βλάτσφορντ, ὡς εἰς τὰς σκοπιμωτέρας συνάψεις τῶν προοδευτικῶν φάσεων τοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος. Οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν χωριστὰ ἐκφράζει τὸ κίνημα ἐπαρκῶς, ἀλλὰ ὅλοι μαζὺ μᾶς δίδουν σαφεῆ ἰδέαν τῆς διευθύνσεως πρὸς ἣν ὅλοι τῶν ὠθοῦνται. Ἐκαστος ἔχει ἴδιον χαρακτηριστικόν, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν συμβολὴν του εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ κινήματος. Πρωτίθηναι νά ὑποδείξω τὸ ἴδιον χαρακτηριστικόν ἐκάστου, ἐν ἀνά ἐν, ὡσεὶ βαθμίδας μίαν μετὰ τὴν ἄλλην ἐν τῇ ἐπὶ τὰ πρόσω προόδῳ.

Οἱ ηγέται οὗτοι εἶνε ὅλως διάφοροι πρὸς ἀλλήλους, διακρινόμενοι διὰ τοῦ ἰδίου των χαρακτηριστικοῦ, ἀλλὰ ὅλοι συνδέονται διὰ κοινῶν δεσμοῦ καὶ ὁ ἐνωτικὸς αὐτὸς δεσμὸς εἶνε ἡ ἀφοσίωσις εἰς τὸ ἰδεῶδες τοῦ σοσιαλισμοῦ. Συχνὰ λησμονεῖται ἡ οὐσία τοῦ σοσιαλισμοῦ, καὶ εἶνε δυστύχημα τοῦτο, διότι ἄλλως δὲν θά ἐστνοχωρούμεθα διὰ τὰς διαφόρους ἀντιλήψεις τῶν διαφόρων σχολῶν. Ἡ οὐσία τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἐν ἣ ὅλοι συναντώμεθα, εἶνε ὅτι ἡ ῥίζα παντὸς κακοῦ ἐν τῇ κοινωνίᾳ εἶνε ἡ ὑπὸ ἀτόμων κυριότης τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς, κατανομῆς καὶ ἀνταλλαγῆς τοῦ πλοῦτου καὶ ὅτι δὲν θά ἐπέλθῃ ῥιζικὴ θεραπεία εἰμὴ ἀφοῦ ἡ κυριότης αὕτη περιέλθῃ ἀπὸ τῶν ἀτόμων εἰς τὸ σύνολον. Προσέτι ἡ συνολικὴ αὕτη κυριότης δέον νά ἐπεκταθῆ καὶ εἰς τὸ ἔδαφος, διότι τὸ νά τελοῦν τὰ ἐργοστάσια ὑπὸ τὴν συνολικὴν κυριότητα, ἀλλὰ ὄχι καὶ ἡ γῆ, ἡ ἡ γῆ, ἀλλ' ὄχι τὰ ἐργοστάσια, θά ἔδιδεν εἰς τὸν κεφαλαιούχον εὐκαιρίαν νά διαφύγῃ, καὶ οὕτω ἐπιφέρῃ τὴν ἐπάνοδον τῆς κυριότητος εἰς τὰ άτομα. Αὕτη εἶνε ἡ οὐσία τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ αὕτη εἶνε ἡ βῆσις ἐφ' ἧς ἔδρασαν καὶ δρῶσιν οἱ χαρακτηριστικοὶ ηγέται τοῦ κινήματος. Ὅλοι διδάσκουν ἐν καὶ τὸ αὐτό, ὅτι δηλαδὴ ἡ συνολικὴ κυριότης εἶνε ἡ μόνη ῥιζικὴ θεραπεία. Πᾶσαι αἱ ἄλλαι θεραπείαι θίγουν μόνον τὴν ἐπιφάνειαν καὶ ἀφίνουν τὴν ῥίζαν τοῦ κακοῦ ἀθικτον. Ὅλοι ὅσοι δὲν συμφωνοῦν μὲ τὸ ἄνω δίδαγμα δὲν εἶνε ποσῶς ἀναμορφωταί. Πᾶς ὅστις δὲν εἶνε σοσιαλιστὴς εἶνε ἐν τῇ πλάνῃ. Θά ἀναφέρω μόνον τούς χαρακτηριστικωτέρους ηγέτας, μόνον δηλαδὴ ἐκείνους ὧν ἕκαστος προσέθεσεν ἕνα νέον λίθον εἰς τὸ οἰκοδόμημα.

Σημειωτέον ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τὴν βῆσιν τοῦ σοσιαλισμοῦ δὲν ὑπάρχει πρᾶγματι διαφωνία. Ὅλοι ὅσοι εἶμεθα σοσιαλισταὶ γνωρίζομεν τί ἐστὶ σοσιαλισμὸς. Μέχρι πρό τινος ἀπελπιστικὴ διαφωνία ὑπῆρχεν ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ σοσιαλισμοῦ, σήμερον ὁμοῦ καὶ ἡ διαφωνία αὕτη ἐξέλιπεν, διότι πανταχοῦ ἐγένετο παραδεκτὸν ὅτι μόνη μέθοδος ἐφαρμογῆς εἶνε ἡ σύμτηξις ἀνεξαρτήτου σοσιαλιστικοῦ κόμματος ἐν τῇ Βουλῇ. Ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ καὶ ἐν

Ἄμερικῇ ὁ καιρὸς τῆς ἐξεγέρσεως παρήλθε καὶ ἐπὶ τέλους ἦλθεν ὁ καιρὸς τῆς πολιτικῆς δράσεως. Ὡς εἶπον, ἐν μόνον βλέμμα θά ῥίψωμεν ἐπὶ τῆς δράσεως ἐκάστου, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως ἴδωμεν τὸ χαρακτηριστικὸν ἐκάστου γνώρισμα, ἄλλως θ' ἀπηρεῖτο τοῦλάχιστον μία μελέτη δι' ἕκαστον.

ΡΟΒΕΡΤΟΣ ΟΟΥΕΝ

Ὁ Ροβέρτος Ὄουεν ἤκμασε πρὸ ἐνὸς αἰῶνος, ἀποθανὼν τῷ 1858. Ἦρχισεν ὡς φιλόσοφος ἐργοστασιάρχης καὶ κατέληξεν ὡς ηγέτης τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἦδη, ἀπὸ τὰς ἡμέρας καθ' ἃς ἦτο ἐργοστασιάρχης, ἀνησυχῶν διὰ τὴν τύχην τῶν ἐργατῶν του, εἶχε φθάσει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἀτόμου ἐξηρτάτο ἀπὸ τὰς συνθήκας τοῦ περιβάλλοντος. Ἐπεδόθη λοιπὸν ὀλοψύχως εἰς τὸ ἔργον τῆς βελτιώσεως τῶν συνθηκῶν τούτων, ὀργανίζων διάφορα σχέδια. Δὲν ἦτο ἀκόμη σοσιαλιστὴς, διότι δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀνακαλύψει ὅτι ῥίζα τοῦ κακοῦ εἶνε τὸ γεγονός ὅτι τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς, κατανομῆς καὶ ἀνταλλαγῆς τοῦ πλοῦτου εὐρίσκονται εἰς μίαν μειονότητα πολιτῶν. Περιελθὼν ἀπὸ ἀποτυχίας εἰς ἀποτυχίαν, ἐν ταῖς ἀποπειραῖς του πρὸς βελτιώσιν τῶν συνθηκῶν τοῦ περιβάλλοντος, κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι δὲν εἶνε δυνατόν νά βελτιωθῶσιν αἱ συνθήκαι αὗται, εἰμὴ ἀφοῦ οἱ ἐργάται γίνοντο κύριοι τῶν ἐργοστασίων. Ἐκτοτε ἐγένετο διαπύσιος κήρυξ τῆς συνολικῆς κυριότητος, ἐμβαθύνσας εἰς τὸ νόημα τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν μέθοδον πρὸς ἐπίτευξιν τῆς συνολικῆς κυριότητος, ὁ Ὄουεν διέμενεν ἐν τῇ πλάνῃ, ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει. Εἰς ἡμᾶς ἐνδιαφέρει τὸ χαρακτηριστικόν του, ὅτι δηλαδὴ ἐδίδαξε πρῶτος, ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς σημαίνει οἰκονομικὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν ἐργατῶν, ἀπαλλαττομένων τῆς τυραννίας τῶν ἐργοστασιαρχῶν καὶ γαιοκτημόνων. Πρῶτος ἐνόησεν ὅτι ἡ κακοδαιμονία τοῦ λαοῦ δὲν αἴρεται διὰ πολιτικῆς μόνον ἀνεξαρτησίας, ἀλλὰ κυρίως δι' οἰκονομικῆς. Ἡ πλάνη του ἦτο ὅτι ἤλπιζε τὴν οἰκονομικὴν ἐλευθερίαν ἀπὸ κοινωνιολογικά πειράματα καὶ συνεταιρισμούς, ἐνῶ ἀνεκαλύφθη ὑπὸ ἄλλων ἡγετῶν βραδύτερον, ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἀνεξαρτησία τῶν ἐργατῶν μόνον διὰ πολιτικῆς δράσεως θά ἐπιτευχθῆ.

ΣΑΙΝΤ ΣΙΜΩΝ

Ἐτερος ηγέτης τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἀκμάσας ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὴν αὐτὴν περίπου χρονικὴν περίοδον, ἦτο ὁ Σαιντ Σιμὼν. Τὸ χαρακτηριστικόν του εἶνε ὅτι συνέλαβε τὴν ἰδέαν τῆς διακυβερνήσεως τῶν κοινωνιῶν ὑπὸ γυμνασμένων ἐπιστημόνων. Ἔθεσεν ἐνώπιον ἑαυτοῦ τὸ πρόβλημα τὸ ὁποῖον ὅλοι οἱ ηγέται τοῦ σοσιαλισμοῦ θέτουσι πάντοτε, τὸ πρόβλημα δηλαδὴ περὶ τοῦ προσήκοντος κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ, ὥστε νά ὠφελῶνται ὅλοι μᾶλλον παρὰ μία τάξις. Ὁ Σαιντ Σιμὼν ἦτο ἀπόγονος τοῦ Καρολομάγνου. Ἀπηνήθη μὲν πᾶσαν πίστιν εἰς τὴν γενεαλογικὴν ἀριστοκρατίαν, ἀλλὰ ἐπενόησε νέαν ἀριστοκρατίαν εἰς ἣν ἀπέθεσε τὰς ἐλπίδας του. Ἐδημιούργησε τὴν ἐπιστημονικὴν ἀριστοκρατίαν. Δὲν ἠδύνατο νά φαντασθῆ κοινωνίαν ἴσων. Ἡ πεποίθησίς του ἦτο ὅτι ὁ μὴ εἰδὼς ὀφείλει ὑποταγῆν εἰς τὸν εἰδῶτα· τὸ χαρακτηριστικὸν δίδαγμα τοῦ Σαιντ Σιμὼν εἶνε ὅτι ἡ βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον δέον νά εἶνε εἰς χεῖρας καλῶς κατηρτισμένων ἐπιστημόνων οἱ ὁποῖοι καὶ νά εἶνε κυβερνήται. Ἡ ἀτέλειά του εἶνε ὅτι δὲν μᾶς διδάσκει πῶς νά θέτωμεν τούς εἰδικούς αὐτούς εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας, πῶς θά εἶμεθα βέβαιοι ὅτι θά κυβερνώσιν ἐντίμως καὶ πῶς νά πείσωμεν τὸν κόσμον νά τοὺς ὑπακούῃ. Ἡ ἀξία τοῦ διδάγματός του εἶνε ὅτι οἱ κυβερνήται δέον νά εἶνε ἀρμόδιοι, καὶ ὄχι ἐρασιτέχναι, ἀλλὰ δὲν μᾶς φωτίζει περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐξευρέσεως τῶν ἀρμοδιῶν.

ΦΟΥΡΙΕ

Ἀξιοσημείωτος διὰ τὴν πρωτοτυπία του ἦτο ὁ

Φουριέ, σύγχρονος περίπου τῶν ἄνωθι ἡγετῶν τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ὁ Φουριέ εἶνε ὁ πασίγνωστος ἐπινοητὴς τῆς Φάλαγγος· τὸ σύστημά του εἶνε συνδυασμὸς κοινοκτημοσύνης, μὲ δικαίωμα ἰδιοκτησίας. Κοινοκτημοσύνην συνιστᾷ ἡσὸν ἀφορᾷ τὰ ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα χρειώδη τοῦ βίου. Διὰ τὰ ἐπέκεινα τοῦ σημείου τούτου ἀναγνωρίζει δικαίωμα ἰδιοκτησίας. Ἐνῶ ὁ Σαιντ Σιμών ἠθέλην ἀγαθὴν, ἀλλὰ δεσποτικὴν κεντρικὴν κυβερνήσιν, ὁ Φουριέ δὲν ἐμερίμνα περὶ κεντρικῆς κυβερνήσεως, καίτοι εἰς τὸ σχέδιόν του ὑπάρχει μία φανταστικὴ ἀνακήρυξις κεντρικῆς Φάλαγγος ἐδρευούσης εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἰσχυροῦσης τὸν κόσμον ἀπὸ τὰς ἀκτὰς τοῦ Βοσπόρου· τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ Φουριέ εἶνε ὅτι προήγαγε τὴν πρῶτον τοῦ σοσιαλισμοῦ διὰ τῆς συλλήψεως ὅτι ἡ κοινωνία ἀπαιτεῖ συνδυασμὸν δύο στοιχείων, τοῦ στοιχείου τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ στοιχείου τῆς κοινῆς ἀσφαλείας. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπινοήσις τῆς φάλαγγος δυνατὸν νὰ θεωρηθῆ ὡς ἡ πρώτη ἐμφάνισις τῆς ἰδέας τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς σοσιαλιστικῆς συμπολιτείας. Ὁ σημερινὸς σοσιαλιστὴς ἀτεχνῶς εἰς τὸν ὀργανισμὸν τοῦτον κατὰ αὐτονόμους δῆμους.

ΛΟΥΙ ΜΠΛΑΝ

Μέχρι τοῦδε βλέπομεν τὸν σοσιαλισμὸν ἀκολουθοῦντα φερὰν μὴ σχετιζομένην ζωτικῶς μὲ τὴν πολιτικὴν δράσιν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ὁμοῦ τοῦ Λουί Μπλάν ὁ σοσιαλισμὸς ἤρchiσε νὰ γίνετα ἀντικείμενον μελέτης τῶν πολιτευτῶν, καὶ τοῦτο εἶνε τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τοῦ ἡγέτου τούτου. Ὁ Μπλάν, τῷ 1839 ἐδημοσίευσε τὸ σύγγραμμά του *Ὁργάνωσις τῆς Ἐργασίας*, τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσε τὸ Ἐυαγγέλιον τοῦ σοσιαλισμοῦ ἐπὶ δεκαετίαν, μέχρις οὗ ἐπέφερε τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848. Εἰς τὸ βιβλίον αὐτὸ ὁ Μπλάν διετύπωσε τὸ σχέδιον τῶν Ἐθνικῶν Ἐργοστασιῶν· τὸ δίδαγμα τοῦ Μπλάν, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν συμβολὴν του εἰς τὸν σοσιαλισμὸν, εἶνε ὅτι ἡ Πολιτεία πρῶτιστον καθήκον ἔχει νὰ ἐγγυηθῆ εἰς πάντα πολίτην τακτικὴν ἐργασίαν καὶ κατὰ συνέπειαν νὰ ὀργανώσῃ ὑπὸ τὸν ἔλεγχόν της, τὴν γεωργίαν, τὰ ἐργοστάσια, τὰς τραπεζὰς, τὰ ἐμπορικὰ καταστήματα, τὰς ἀσφαλιστικὰς Ἐταιρίας κλπ. Τὸ σχέδιον τοῦτο εἰσήχθη εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν ἥτις καὶ τὸ ἐψήφισεν, ἀλλ' οἱ κεφαλαιοῦχοι ἐπιτηδεύσας τὸ ἐματαιώσαν καὶ ὁ Μπλάν ἐσώθη καταφυγὼν εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Οὕτως ἀπέτυχεν ἡ πρώτη ἀπόπειρα τοῦ σοσιαλισμοῦ πρὸς εἴσοδον εἰς τὴν σφαῖραν τῆς πολιτικῆς.

ΛΑΣΣΑΛ

Πρῶτος ὁ Φερδινάνδος Λασσάλ, ἀκμάσας ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὰ μέσα τοῦ αἰῶνος, διέγραψεν ὀριστικὸν πρόγραμμα πολιτικῆς δράσεως τῶν ὀργανωμένων ἐργατῶν. Ἦτο ὁλος πῦρ διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον, διαφέρων τοῦ Μπλάν, ὅστις ἐνδοιάζων προσεχώρει εἰς τὴν ἰδέαν τῆς πολιτικῆς δράσεως· τὸ μέγα ἔργον τοῦ Λασσάλ εἶνε ἡ ἰδρυσις τοῦ γερμανικοῦ κοινωνικοδημοκρατικοῦ κόμματος, ὡς πρῶτον ὀργανωμένης σοσιαλιστικῆς πολιτικῆς δυνάμεως. Ὁ Κάρλ Μάρξ εἶχε διατυπώσῃ ὡς ἀρχὴν ὅτι οἱ ἐργάται τοῦ κόσμου δεόν νὰ συνασπισθῶσιν. Ὁ Λασσάλ προέβη ἐμπράκτως εἰς τὸ ἔργον τοῦ συνασπισμοῦ, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι περιορίσθη εἰς τοὺς ἐργάτας τῆς Γερμανίας. Διὰ τοῦτο ἐκηρύχθη ἀδιάλλακτος πρὸς τοὺς φιλελευθέρους, ἐννοῶν ὅτι οἱ ἐργάται δεόν νὰ εἶνε ὀργανωμένοι εἰς ἴδιον πολιτικὸν στρατόν, ἀνεξάρτητον πάσης πολιτικῆς ἐνεργείας πρὸς μεταρρυθμίσειν· ὁ Λασσάλ ἐθεμελίωσε τὴν τέχνην τῆς ἐπιδιώξεως τοῦ σοσιαλισμοῦ διὰ πολιτικῶν μεθόδων, ἀλλ' ἀνεξαρτήτως πολιτικῶν μεταρρυθμίσεων.

ΚΑΡΛ ΜΑΡΞ

Ἠγέτης τῶν ἡγετῶν τοῦ σοσιαλισμοῦ δεόν ν' ἀνα-

γνωρισθῆ ὁ Κάρλ Μάρξ, γεννηθεὶς τῷ 1818 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1883. Πρῶτος καὶ μόνος μέχρι τοῦδε κλοσσὸς διανοήσεως καὶ δράσεως. Μέχρι τοῦ Κάρλ Μάρξ ἐδικαιοῦτο νὰ εἴπη τις ὅτι δὲν παρεδέγετο τὸν σοσιαλισμὸν, διότι δὲν τὸν ἐνόει. Ἀπὸ τοῦ Κάρλ Μάρξ καὶ ἐντεῦθεν οὐδεὶς δύναται νὰ εἴπη ὅτι δὲν ἐννοεῖ τὸν σοσιαλισμὸν· ὁ Μάρξ κατέστησεν ἡλίου φαεινότερον ὅτι τὸ συμφέρον τῶν ἐργατῶν εἶνε ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον πρὸς τὸ συμφέρον τῶν κεφαλαιούχων. Ἡ θεμελιώδης ἀλήθεια, ἡ ἀποτελοῦσα τὴν ρίζαν τοῦ σοσιαλισμοῦ, δὲν εἶχε ἐννοηθῆ μέχρις οὗ ὁ Μάρξ τὴν κατέστησε σαφεισάτην καὶ τὴν διετύπωσε ὡς ἐπιστημονικὸν πόρισμα οἰκονομολογικοῦ νόμου καὶ ἱστορικοῦ γεγονότος. Ὁ Κάρλ Μάρξ ἐδίδαξεν ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς θὰ ἔλθῃ, ὄχι διότι οἱ σοσιαλισταὶ τὸν θέλουν, ἀλλ' ὅτι οἱ σοσιαλισταὶ τὸν θέλουν διότι ἀντελήφθησαν ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς ἔρχεται ὡς φυσικὴ ἐξέλιξις τοῦ πολιτισμοῦ μας· τὸ παρὸν κεφαλαιοκρατικὸν σύστημα θὰ καταλήξῃ εἰς χάος, καὶ ἐκ τοῦ χάους θὰ προκύψῃ ὁ σοσιαλισμὸς. Τὸ νὰ ἐναντιοῦται τις εἰς τὴν ἔλευσιν τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶνε παιδαριῶδες· εἶνε ὡσεὶ νὰ θέλῃ τις νὰ στρέψῃ εἰς τὰ ὀπίσω τὴν φορὰν τῶν αἰῶνων. Ἡ κεφαλαιοκρατία αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὑφαίνει τὸ σάβανόν της. Ὁ Κάρλ Μάρξ μᾶς προσκαλεῖ, ὄχι τόσο νὰ ἐργαζώμεθα ὑπὲρ τῆς ἐλεύσεως τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἀλλὰ νὰ λάβωμεν γνῶσιν ὅτι ἔρχεται. Ἀνέλυσε τὸ κεφάλαιον, ἀπέσπασε τὰ μυστικά του ἐλατήρια, εἰσέδυσεν εἰς τὰ ἔγκατά του, παρηκολούθησε τὸ θηρίον καὶ τὸ συνέλαβεν ἐντὸς τοῦ κενθμῶνος του, καὶ ἔφερεν εἰς φῶς τὴν ἀνίερν γενεσίν του. Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος καὶ ὁ Προεδρὼν εἶπον ὅτι τὸ κεφάλαιον εἶνε κλοπή· ὁ Μάρξ ἀπέδειξε τοῦτο δι' ἐπιστημονικῶν ἰσχυρισμῶν καὶ ἀναμφισβητήτων δεδομένων. Τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ Κάρλ Μάρξ εἶνε ὅτι ἔθεσε τὸν σοσιαλισμὸν ἐπὶ ἀκλονήτου ἐπιστημονικῆς βάσεως. Ἀπέδειξεν ὅτι οἱ ἐργάται καλοῦνται νὰ ἀναλάβωσι τὴν σπηρίαν τῆς Κοινωνίας.

ΧΑΪΝΔΜΑΝ

Μὲ τὸν ἄγγλον ἡγέτην Χάϊνδμαν ἡ Ἀγγλία ἐπανερχεται εἰς τὸν ἀγῶνα ὃν πρῶτον ἐνεκαίνισεν ὁ Ροβέρτος Όουεν, πρὸ ἐνὸς αἰῶνος. Ὁ Χάϊνδμαν ἐγεννήθη τῷ 1842, καὶ καυχῶμαι τιμώμενος διὰ προσωπικῆς φιλίας μετ' αὐτοῦ. Τὸ μέγα ἔργον τοῦ Χάϊνδμαν εἶνε ὅτι ἀγρυπνεῖ εἰς τὴν διάσωσιν τῆς σοσιαλιστικῆς ἰδέας, ματαιῶνων πᾶσαν τάσιν πρὸς νόθευσιν αὐτῆς διὰ τῶν τεχνασμάτων τῶν πολιτευομένων. Ὁ Χάϊνδμαν ἀφιέρωσεν ἑαυτὸν εἰς τὴν ἐπίμονον διδαχὴν ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς εἶνε μεταβολὴ θεμελιωδῶν ἀρχῶν, καὶ ὄχι, ὡς οἱ πολιτευόμενοι προσπαθοῦν νὰ καθιερώσουν, βαθμιαία ἐπέκτασις τοῦ φιλελευθέρου ἢ τοῦ συντηρητικοῦ δημοκρατισμοῦ. Πᾶν τοιοῦτο τέχνασμα εἶνε αὐτομολία εἰς τὴν κεφαλαιοκρατίαν. Ὁ Χάϊνδμαν ἰδρυσε τὸ κοινωνικοδημοκρατικὸν κόμμα τῆς Ἀγγλίας, τὸ ὁποῖον διεξάγει πόλεμον ἀδιάλλακτον κατὰ τῆς κεφαλαιοκρατίας, περιφρανεῖ τὰς μεθόδους τῶν Συντεχνιῶν, τῶν συνεταιρισμῶν καὶ τῶν λεγομένων μεταρρυθμίσεων, μόνον καὶ μόνον σκοπὸν ἔχον νὰ καταργήσῃ τὴν μισθοδοσίαν. Διὰ ταῦτα ἀπέχει πάσης συμπτράξεως μὲ ἄλλα κόμματα, πεισθὲν ὅτι, ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ, ὑπάρχει κίνδυνος ὁ συμβιβασμὸς νὰ καταστήσῃ τὸν ἐχθρὸν ἀήτητον. Ὁ Χάϊνδμαν ἀγρυπνεῖ κατὰ παντὸς συμβιβασμοῦ.

ΣΥΔΝΕΪ ΟΥΕΜΠ

Ἄλλος ἄγγλος ἡγέτης, ὁ Σύδνεϋ Οὐέμπ, ἐκπροσωπεῖ τὴν τακτικὴν τῶν λεγομένων Φαβίων καὶ ἀφωσίωσε τὴν δράσιν του εἰς τὴν κατάστροφον τῶν λεπτομερειῶν τῆς σοσιαλιστικῆς διακυβερνήσεως, φρονῶν ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς θὰ προκύψῃ βραδέως ἀναπτυσσόμενος ἐκ τῶν σπλάγγων αὐτῶν τῆς κεφαλαιοκρατίας· ὥστε δὲν παραδέχεται πόλεμον τῶν ἐργατικῶν τάξεων κατὰ τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος. Ἡ Πολιτεία διὰ τῶν

ΖΩΡΕΣ

νομοθετημάτων της βαθμηδόν εξασκεῖ πίσειν ἐπὶ τῆς κεφαλαιοκρατίας, μέχρις οὗ ὁ κεφαλαιοῦχος παραδοθῆ εἰς τὴν πολιτείαν καὶ συνθηκολογήσῃ. Τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ Οὐέμπ εἶνε ὅτι ἐπιδιώκει τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος, τὴν ὀργάνωσιν τῶν ἐργατικῶν τάξεων δι' ἐπιμελοῦς προσοχῆς, εἰς ἀπειραριθμούς λεπτομερείας. Ἡ ἀρχὴ του εἶνε ὅτι συμφέρει μᾶλλον νὰ ὑπονομεύσωμεν βαθμηδόν τὸν ἐχθρὸν παρὰ νὰ τηρῶμεν ἐπὶ τούτῳ στρατὸν παρασκευαζόμενον εἰς σύγκρουσιν. Ὁ Οὐέμπ φρονεῖ ὅτι οἱ φιλελεύθεροι καὶ οἱ συντηρητικοὶ ἀναγκάζονται ἐναλλάξ νὰ νομοθετήσιν ὑπὲρ τῶν ἐργατῶν, ὥστε δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη ἐργατικῶν κόμματος, καὶ ὁμολογητέον ὅτι κατώρθωσε διὰ τῆς δράσεώς του νὰ εἰσαγάγῃ τὸ σοσιαλιστικὸν πνεῦμα εἰς ὅλας τὰς σφαίρας τῆς διοικήσεως. Ἰσχυρίζομενος ὅμως ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη ἐργατικῶν κόμματος ὁ Οὐέμπ λησμονεῖ τὸ μέγα πλεονέκτημα τοῦ νὰ ἔχῃ τις ὀπισθὲν του ἰσχυρὸν στρατὸν ὅσον διατυπώσῃ αἰτήματα πρὸς τὸν ἀντίπαλον.

ΚΑΙΑΡ ΧΑΡΔΥ

Ὁ Καϊαρ Χάρδυ, ἕτερος ἄγγλος ἡγέτης μεθ' οὗ ἐπίσης μὲ συνδέει προσωπικὴ φιλία, εἶνε διὰ τὴν Ἀγγλίαν ὅτι ὁ Λασσάλ ὑπῆρξε διὰ τὴν Γερμανίαν, καίτοι καθ' ὅλας τὰς ἐξωτερικὰς συνθήκας οἱ δύο ἄνδρες διαφέρουσιν ἀλλήλων ἐκ διαμέτρου. Καθ' ὅλα τὰ ἐσωτερικὰ χαρακτηριστικὰ εἶνε ἐντελῶς ὅμοιοι. Ὁ Καϊαρ Χάρδυ εἶνε ὁ ἰδρυτὴς τοῦ πολιτικῶς δρώοντος σοσιαλισμοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ, τὸ δὲ κατόρθωμά του εἶνε ἡ ἰδρύσις τοῦ Ἀνεξαρτήτου Ἐργατικῶν Κόμματος. Τὸ κόμμα τοῦτο καθιέρωσε τὴν ἀρχὴν ὅτι ὅλοι οἱ πολιτευόμενοι εἶναι ἐρασιτέχναι, ἐνόσφ δὲν ἀσπάζονται ἀπροκαλύπτως τὰς ἀρχὰς τοῦ σοσιαλισμοῦ. Τὸ χαρακτηριστικὸν του εἶνε ὅτι ἀνοίγει τοὺς ὀφθαλμούς τῶν ἐργατῶν ὡς πρὸς τὸ ὅτι ἐάν θέλωσι νὰ σωθῶσι πρέπει νὰ ἐπιληφθῶσιν οἱ ἴδιοι τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας καὶ νὰ μὴ διαπιστεύσωσιν αὐτὴν εἰς πολιτευομένους. Αὐτὸ εἶνε ὡσανεὶ οἱ ἄμμοι διεπίστευον τὴν ζωὴν των εἰς λύκους. Ὁ Καϊαρ Χάρδυ αἰσθάνεται ὑπερτάτην καταφρόνησιν πρὸς τοὺς φιλελευθέρους, διότι θεωρεῖ αὐτοὺς ὡς πρόσκομμα εἰς τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς τῶν συντηρητικῶν. «Ἡμεῖς, λέγει, θέλομεν σοσιαλισμόν, καὶ δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι σοσιαλισμόν δὲν θὰ μᾶς δόσωσιν οὔτε οἱ φιλελεύθεροι οὔτε οἱ συντηρητικοί.»

ΒΕΡΝΑΡΔΟΣ ΣΩ

Ὁ πρωτοτυπώτερος τῶν ἡγετῶν τοῦ ἀγγλικῶν σοσιαλισμοῦ εἶνε ὁ Γεώργιος Βερνάρδος Σῶ, καὶ εἶνε ὁ τρίτος ὃν σεμνύνομαι κατατάσων μεταξὺ τῶν προσωπικῶν φίλων μου. Τὸ χαρακτηριστικὸν του εἶνε διττόν. Ἀπέδειξεν ἀφ' ἐνός ὅτι ὁ ἀνθρωπισμὸς εἶνε ἡ ψυχὴ τοῦ σοσιαλισμοῦ, κατορθώσας νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν ἰδέαν τῆς ἀδελφοφροσύνης, ὅχι μόνον μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν ὑπανθρώπων ὄντων, ἐξ οὗ καὶ ἀναγράφει πᾶσαν κρесоφαγίαν ὡς καννιβαλισμόν. Ἀφ' ἑτέρου τὸ χαρακτηριστικὸν του εἶνε ὅτι ἀπέδειξεν τὴν ταυτότητα μεταξὺ τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ τοῦ κοινοῦ νοῦ. Πᾶς ἄλλος τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι, λέγει, ἐκτός τοῦ σοσιαλισμοῦ, εἶνε μωρία. Τὸ μέγιστον ὅλων τῶν ἐγκλημάτων καὶ ὅλων τῶν κακῶν εἶνε ἡ πτωχεία. Ὅλα τὰ ἄλλα ἐγκλήματα, ἐν συγκρίσει, εἶνε ἀρεταί. Εἶνε μωρὸν νὰ κάμνωμεν λόγον περὶ μιᾶς δρακὸς ἐγκληματιῶν καθ' ὃν χρόνον διαιπράττομεν τὸ καλοσοσιαλὸν ἐγκλημα νὰ ἐπιτρέπωμεν τὴν ὑπαρξίν ἑκατομμυρίων πτωχῶν. Ὁ Σῶ θέτει κατὰ μέρος καὶ τὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν, καὶ τὴν διοίκησιν, καὶ τὴν τέχνην, καὶ τὴν κοινωνιολογίαν. Τὸ ὅλον πρόβλημα τοῦ σοσιαλισμοῦ, λέγει, εἶνε κοινὸς νοῦς. «Ἐν μόνον ἔχω νὰ βροντοφωνήσω, ὅτι εἶνε αἰσχος νὰ ἀνεχώμεθα τὴν ὑπαρξίν τῆς ἀνεχειρίας. Αὐτὸ μόνον γνωρίζω καὶ αὐτὸ εἶνε κοινὸς νοῦς.»

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὴν Γαλλίαν εὐρίσκομεν τὸν Ἰωάννην Ζωρῆς, οὗ τὸ μέγα ἔργον ἐν τῇ σοσιαλιστικῇ ἀνελιξίᾳ εἶνε ὅτι κατέδειξε τὴν ζωτικὴν ἐνότητα μεταξὺ τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ τοῦ ὅλου πολιτικοῦ προβλήματος καὶ, προσέτι, ἐνῶ συνέδεσε τόσον ζωτικῶς τὰ δύο, οὐδὲ σπιθμὴν ἐκ τῆς αὐτοτελείας τοῦ σοσιαλισμοῦ παρεχώρησεν. Τοῦτο ἐνέχει σημασίαν ὅπως ἰδιαίτουσαν, ἐάν συγκρίνομεν τὸν πολιτικὸν ὀργανισμόν τῆς Γαλλίας μετὰ τοῦ πολιτικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Γερμανίας. Ἡ γερμανικὴ Κυβέρνησις δὲν διέπεται ὑπὸ τῆς Βουλῆς, ἀλλὰ τελεῖ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Κάιζερ. Μία καταψήφισις δὲν ἀνατρέπει τοὺς ὑπουργούς οὐς μόνος ὁ αὐτοκράτωρ παύει. Ἐντεῦθεν ὁμᾶς σοσιαλιστῶν, ἐν τοιαύτῃ βουλῇ, οὐδέποτε πράγματι δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν περίβολον τῆς πολιτικῆς, ἀλλὰ διαμένει ἐκτός. Ἄλλως ἔχει τὸ πρᾶγμα ἐν Γαλλίᾳ. Ἡ ἐτυμηγορία τῆς γαλλικῆς βουλῆς ἀποφασίζει τὴν τύχην τῆς Κυβερνήσεως. Πᾶς ὁ πείθων τὴν γαλλικὴν βουλήν ἐπιτάσσει τὴν Κυβέρνησιν. Κατὰ συνέπειαν οἱ γάλλοι σοσιαλισταὶ εὐρηγνται ἀντιμέτωποι πρὸς τὸ πρόβλημα τῆς Κυβερνήσεως, ἐνῶ τῶν γερμανῶν σοσιαλιστῶν τὸ ἔργον περιορίζεται εἰς τὸ νὰ ἐπικρίνωσι τὰς κυβερνητικὰς μεθόδους ἐνός αὐτοκράτορος. Ἐκ τῆς συμπαραβολῆς ταύτης εἶνε εὐνόητος ἡ ἐν Γαλλίᾳ κατάστασις, ἣτις δίδει τὴν κλεῖδα εἰς τὴν δρᾶσιν τοῦ Ζωρῆς. Ὁ Ζωρῆς ἀρνείται νὰ θεωρῇ τὸν σοσιαλισμόν ὡς ἀπλὴν οικονομικὴν θεωρίαν. Ταυτίζει αὐτὸν μὲ τὸ ὅλον κοινωνικὸν σύστημα, ὑποτάσσων πᾶσαν δρᾶσιν τῆς κοινωνίας ὑπὸ τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ συνόλου. Διὰ τὸν Ζωρῆς ὁ σοσιαλισμὸς εἶνε ὁ ἐπιούσιος ἄρτος τοῦ καθημερινοῦ βίου, ἔθνικου, κοινωνικοῦ καὶ ἠθικοῦ. Ὁ σοσιαλισμὸς εἶνε τὸ κόμμα ὅλων τῶν πολιτῶν, ἐξαιρέσει μίᾳς μειονότητος ἰδιοκτητῶν καὶ οἰκοκυραίων. Δὲν ὠφελεῖ κατάκτησις τῆς ἐξουσίας ἐνόσφ ὅλοι δὲν ποτισθῶσιν ἀπὸ τὰς σοσιαλιστικὰς ἀληθείας.

Ἀποδέχεται τὴν θεωρίαν τῆς ἐξελιξεως, ὅχι ἐπαναστάσεως. Ζητεῖ ὀργάνωσιν καὶ μεταμόρφωσιν. Τὸ χαρακτηριστικὸν του εἶνε ὅτι τὸ σοσιαλιστικὸν κόμμα συμπράττει μὲ ὅλα τὰ κόμματα, χωρὶς οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον νὰ χάνῃ τὴν ἰδίαν του αὐτοτέλειαν. Ὁ Ζωρῆς κατέστησεν ἐν Γαλλίᾳ τὸν σοσιαλισμόν τὸ διηγετικὸν θέμα τοῦ καθημερινοῦ βίου. Τὸ κόμμα του ἐξομαλύνει διαφορὰς διαχωρίζουσας τοὺς σοσιαλιστὰς ἀπ' ἀλλήλων, ἰσχυροποιεῖ διαφορὰς χωρίζουσας αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς ἀτομιστὰς, μέχρις οὗ συγκρουσθῶσιν ἐν κοινοβουλευτικῇ μάχῃ. Τέλος πείθει τὴν μεγάλην πλειονότητα ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς εἶνε πρακτικὴ πολιτικὴ διὰ τὰ σύγχρονα κράτη καὶ ὅτι εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ σοσιαλισμοῦ ὑπάγονται ὅλα τὰ κοινωνικὰ προβλήματα τοῦ ἀνθρωπίνου βίου.

ΜΟΡΡΙΣ

Ὁ Οὐίλλιαμ Μόρρις, μεθ' οὗ συνεδέθη διὰ φιλίας ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου του ἐπισυμβάντος τῷ 1896, τάσσεται μεταξὺ τῶν μεγαλειτέρων ποιητῶν τῆς ἐποχῆς μας, ὅπως ὁ Βερνάρδος Σῶ μεταξὺ τῶν μεγαλειτέρων δραματικῶν. Ὁ Μόρρις ἦτο ἐπίσης καὶ ἐργοστασιάρχης, ἀπέβλεπε δὲ εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν ἐργατικῶν τάξεων, ὥστε πᾶς ἐργάτης νὰ παράγῃ ὅχι μόνον ἐν ἀφθόνῳ ἀνέσει, ἀλλὰ καὶ ἐν γηθοσύνῃ, ἵνα αἰσθάνεται ὁ παραγωγεὺς ἔρωτα εἰς τὸ ἔργον του καὶ χαρὰν ἐπὶ τῇ ἐκτελέσει του. Τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ Μόρρις εἶνε τὸ δίδαγμα αὐτοῦ ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς ἀπατεῖ ὅχι παραγωγὴν χρειωδῶν πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς ἀγορᾶς, ἀλλὰ παραγωγὴν χρειωδῶν πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς ἀτομικῆς συναισθήσεως τοῦ ἐργάτου, ὡς δημιουργοῦ. Τὸ πρῶτον μέλημα, κατὰ τὸν Μόρρις, εἶνε ἡ εὐεξία καὶ εὐδαιμονία τῆς λεπτεπιλέπτου ἐκείνης μηχανῆς, ἣτις ὀνομάζεται ἀνθρωπίνη διάνοια· πάντα τὰ λοιπὰ εἶνε δευτερεύοντα. Τί ἄλλο εἶνε ὁ σκοπός, λέ-

γει, τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς συστάσεως, εἰμὴ νὰ κατορθώσωμεν ὥστε πᾶς ἄνθρωπος νὰ ζῆ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀπηλλαγμένον ψυχοφθόρου μερίμνης, ἐργαζόμενος καὶ ἀντλῶν ἡδονὴν ἐκ τῆς ἐργασίας του; Ἦτο μέγας καλλιτέχνης, ἀλλὰ διετίθετο νὰ θυσιάσῃ καὶ αὐτὴν τὴν τέχνην του, ἂν ἐπρόκειτο νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς καταργήσεως τῆς πτωχείας. Τὰς πολιτικὰς μεταρρυθμίσεις τὰς περιεφρόνει καὶ ἐθεώρει ἀγύρτην πάντα πολιτευτὴν μὴ ὑψοῦντα τὴν σημαίαν τῆς καταργήσεως τῆς πτωχείας. Εἶπε, λέγει, ματαιοπονία πᾶσα πολιτικὴ δρᾶσις, ἐφ' ὅσον ὁ λαὸς δὲν ἐνωτίζεται τὰς ἀρχὰς τοῦ σοσιαλισμοῦ. Σοσιαλισμὸς εἶνε μέθοδος δι' ἣς τὸ ἄτομον καθίσταται ἐλεύθερον νὰ ρυθμίξῃ τὸν βίον του οὕτως, ὥστε νὰ δύναται ν' ἀντλή ἐξ αὐτοῦ γηθοσύνην.

ΒΛΑΤΣΦΟΡΑ

Ὁ Βλάτσοφορδ κερτῆται τὸ ἐπάνιον τάλαντον νὰ καθιστᾷ τὰς ἀλήθειας τοῦ σοσιαλισμοῦ σαφεῖς δι' ὀλίγων λέξεων, καὶ νὰ προκαλῆ διὰ τούτου τὸν πολλαπλασιασμόν τῶν σοσιαλιστῶν. Οὐδέποτε καθάπτεται τῶν ἀντιπάλων του, ἀπλῶς θέτει τὴν ἀλήθειαν εἰς δύο λέξεις, καὶ ἡ ἀλήθεια τοὺς κέραυνοβολεῖ. Πᾶς ὅστις ἀναγνώσῃ τὰ δημοσιεύματά του δὲν δύναται παρὰ νὰ γίνῃ σοσιαλιστής. Ἀπίνει κατὰ μέρος ὄλους τοὺς εὐπαιδευτούς, καὶ ἀποτείνεται πρὸς τοὺς ἀπαιδευτούς, πεποιθὼς ὅτι ἅμα κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀπαιδευτῶν, θὰ ἀκολουθήσωσι καὶ οἱ εὐπαιδευτοί. Ὁ μέγας σκοπὸς τοῦ Βλάτσοφορδ εἶνε νὰ δημιουργήσῃ σοσιαλιστικὸν κόμμα δρῶν ἐν τῇ Βουλῇ καὶ ἐπίσης ἐν πάσῃ πολιχνῇ. Τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ κηρίγματος του εἶνε ἀκατάσχετος λογικὴ, σαρκασμὸς καὶ σφαιδρότης διανοήσεως.

Πανταχοῦ ὑπάρχουν ἐνδείξεις ὅτι τὰ τῆς Ἀνθρωπότητος φέρονται διηνεκῶς πρὸς ὠρισμένην ἔκβασιν. Οὐδέποτε ἄλλοτε ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ κόσμου ὑπῆρξε τόσος ζήλος καὶ τόση εὐλάβεια πρὸς τὴν Ἀλήθειαν, ὅσον σήμερον. Μάλιστα βαρύνει σφόδρα τὰ στήθη τῶν ἀνθρώπων σήμερον μία συναίσθησις εὐθύνης καὶ μία ἀντίληψις τοῦ ἱεροῦ προορισμοῦ τῆς Ζωῆς. Ἀνατέλλει θρησκευτικὴ τις Σύνθεσις, ἀλλὰ ἡ Σύνθεσις αὕτη δὲν θὰ βασίζεται ἐπὶ τῶν δογμάτων ἐν οἷς μὲ τὴν καθαρὰν γνῶσιν συνανεμίχθη καὶ ἱστοριογραφικὴ τάσις. Ἡ ἀνατέλλουσα Σύνθεσις θὰ συνδιαλλάξῃ τοὺς πόθους τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας μετὰ τῶν νόμων τῆς ἀνθρωπίνης Γνώσεως. Ἡμεῖς προσδοκῶμεν τὴν Χριστιανικὴν Ἐνότητα, ἣτις ἔσται τὸ κορύφωμα τῆς θείας Ἀποκαλύψεως. Δὲν ἀπέχει δὲ πολὺ ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν μέλλει ν' ἀνακύψῃ ὁ ἀληθὴς χαρακτὴρ τοῦ θεμελιωτοῦ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν τῇ πραγματικῇ του ἐμφανίσει, τῇ ἀμικεῖ τῶν προστεθεισῶν εἰς αὐτὴν δεισιδαιμονιῶν. Ἀπλαῖ τινες ἱερουργίαι δηλοῦσαι τὴν ἀλληγορικὴν τῶν ἔννοιαν δὲν εἶνε ἀποκρουστέαι. Ἡ ἱερουργία τῆς Μεταλήψεως, φέρ' εἰπεῖν, ἣτις συμβολίζει τὴν διηνεκὴν θυσίαν τῆς θείας Οὐσίας καὶ τοῦ θείου Πνεύματος πρὸς τὴν δημιουργίαν καὶ στήριξιν κόσμων ἐπίσης ἡ ἱερουργία τοῦ Βαπτίσματος, ἣτις συμβολίζει μέθοδον καθάρσεως, τουτέστιν τὴν ἐξαγνίζουσαν πετραν. Πανταχόθεν εἰσρέει νέον φῶς εἰς τὸν κόσμον καθ' ἑκάστην ἡμέραν—ἐκ τῆς μελέτης τῶν πηγῶν τῶν θρησκευτῶν, ἐκ τῆς Συγκριτικῆς Φιλολογίας, ἐκ τῶν μυχιολογικῶν ἐρευνῶν κλπ.

Οὕτω σταθερῶς βαίνομεν πρὸς τὴν δημιουργίαν τοῦ ἰδεώδους χριστιανικοῦ χαρακτῆρος. Ὁ ἰδεώδης Χριστιανός, ὅπως τὸν ἐννοοῦμεν, εἶνε ὑγιὲς τὸ σῶμα, καλλιεργημένος τὴν διάνοιαν, ἀνθρωπιστικὸς τὸ ἦθος, συναισθανόμενος ἀλληλεγγύην μὲ πάντα τὰ ἐμψυχα καὶ μὲ τὸν πνευματικὸν κόσμον. Αὐτὸ εἶνε τὸ ἀληθὲς χρίσμα, ἡ λέπτυνσις δηλαδὴ ἐκεῖνη τὴν ὁποίαν ὑπονοεῖ ἡ λέξις *χρίω*. Τὸ χρίσμα αὐτὸ προβιβάζει τὸν «φυσικόν» ἄνθρωπον (τὸν ὑλόφρονα δηλαδὴ), εἰς τὸ σύστημα καὶ τὴν περιωπὴν τοῦ Χριστοῦ. Χριστιανὸς οὐδεὶς εἶνε μὴ οὕτω προβιβαζόμενος.

ΤΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΟΥ.

(συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 48).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Δημιουργοὶ καὶ Θεσανριστοί.

*Ἡ κοινωνία πρέπει καὶ δύναται νὰ μεταβληθῇ ἄρδην. — Ὁ μὴ ζητῶν δὲν εὐρίσκει. — Οὐδεὶς δύναται νὰ εἶνε εὐτυχὴς ἐὰν μὴ ὅλοι εἶνε εὐτυχεῖς. — Χυδαῖος ὁ εὐδοκίμων ἐν χρηματισμῷ. — Ἀντίθεσις μεταξὺ δημιουργοῦ καὶ θεσανριστοῦ. — Ἡ παραβολὴ τοῦ ἀετοῦ. — Ἡ ἐργασία τῆς χειρὸς ὄρος ἀνθρωπισμοῦ. — Αἱ περιοδικαὶ κρίσεις.

Ὑπάρχει τάξις ἀνθρώπων δυσηρεστημένων μὲν κατὰ τῆς ἐπικρατούσης κοινωνικῆς καταστάσεως, μὴ πιστευόντων δὲ ὅτι αὕτη δύναται νὰ μεταβληθῇ ἄρδην. Περί τῶν φρονούντων ὅτι δὲν πρέπει νὰ μεταβληθῇ ἄρδην, οὐδὲν λέγω, διότι αὐτοὺς θεωρῶ ὡς ἐχθροὺς τῆς δικαιοσύνης, ἐχθροὺς τῆς ἐλευθερίας καὶ ἐχθροὺς τῆς προόδου. Οἱ δὲ φρονούντες ὅτι ἡ κοινωνία δὲν δύναται νὰ μεταβληθῇ ἄρδην, χωρὶς νὰ λάβωσι τὴν ἐνόχλησιν νὰ σκεφθῶσι ἐπὶ μίαν κἂν στιγμὴν, λύουν πάντα τὰ ζητήματα διὰ τῆς λέξεως «ἀδύνατον». Ἐξαντλοῦσιν οὕτω τὰ καθήκοντα αὐτῶν πρὸς τὴν ἀλήθειαν τῆς ὁποίας ἡ ζήτησις ἀπαιτεῖ ταλαιπώρησιν. Ὀκνοῦσι νὰ κινήσωσιν ἀπὸ τῆς θέσεως ἣν ἀπαξ κατέλαβον καὶ ἀποφαίνονται ὅτι «δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἄλλη κατάστασις». Εὐτυχῶς δὲν εἶνε ὅλοι τοιοῦτοι, ἄλλως ὁ κόσμος δὲν θὰ ἔκαμνεν οὐδὲ ἐν βῆμα ἐπὶ τὰ πρόσω. Ἀναμφιβόλως οὐδὲν δύναται νὰ ἐπιτελεσθῇ ἐνόσω δὲν ἐνεργεῖται. Παραδείγματος χάριν, ἐὰν τις ἀποφανθῇ ὅτι οὐδέποτε θὰ ταξειδεύσῃ, βεβαίως θὰ τερματίσῃ τὸν βίον πρὶν ταξειδεύσῃ. Ἐὰν ὁμοῦς κινήσῃ, δύναται νὰ κάμῃ τὸν γυρον τῆς γῆς. Τῷ μὴ κρούοντι δὲν ἀνοίγεται, ὁ μὴ αἰτῶν δὲν λαμβάνει, ὁ μὴ ζητῶν δὲν εὐρίσκει.

Τὸ σημερινὸν σύστημα στηρίζεται ἐπὶ τῆς τυφλῆς Τύχης καὶ αὐτῶν τῶν εὐτυχῶν, κληρὸς εἶνε τὸ ἀβέβαιον. Ἀληθῶς εὐτυχὴς εἶνε μόνον ἐκεῖνος ὅστις ἀποτελεῖ μέλος κοινωνίας καθιστώσης τὸ στάδιον πάντων ἀνεξαιρέτως ἀσφαλὲς καὶ βέβαιον. Εἶνε θεμελιώδης φυσικὸς νόμος ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ εἶνε εὐτυχὴς ἐὰν δὲν εἶνε ὅλοι ἀνεξαιρέτως εὐτυχεῖς, ἀπαράλλακτα ὅπως οὐδὲν μέλος τοῦ σώματος δύναται νὰ εἶναι σθεναρὸν ἐὰν δὲν εἶνε ὅλον τὸ σῶμα σθεναρὸν. Ἡ εὐτυχία δὲν συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἔχῃ τις χρήματα. Ἡ μεταβολὴ τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος δὲν θὰ μεταβάλῃ τοὺς ἀνθρώπους εἰς χρηματιστάς. Τοῦτο δυστυχῶς πράττει ἡ σημερινὴ κοινωνία ἣτις, ἐπιβάλλουσα τὸν χρηματισμόν, ἀμβλύνει τὰς ἀνωτέρας ἐμπνεύσεις τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐξαχρειοῖ τὸν χαρακτῆρα του. Ὁ χρηματισμὸς δξύνει μόνον τὰς χθαμαλὰς ἐμπνεύσεις καὶ ἀναπτύσσει πανουργίαν. Οἱ πανοῦργοι καὶ μηδέποτε περὶ ὑψηλῶν ἰδεωδῶν σκεπτόμενοι ἐπιτυ-

χάνουσι καλήτερα. Ἄλλ' εἶνε χυδαῖος καὶ βαδίζει κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν περιοπὴν τοῦ κτήνους ὁ οὕτω ἐπιτυγχάνων, ἀδιάρροον ἂν ὑπὸ τῶν ἀδαῶν θεωρῆται ἱκανότης ἢ μεγαλοφυΐα. Ἐναντιοβλητικότητος ὄντος ὅτι ἡ προσήκουσα διεύθυνσις ἡμῶν εἶνε πρὸς τὴν περιοπὴν τοῦ ἀνθρώπου, ὅσῳ τις ἀνικανώτερος εἶνε γὰ ἀποκτᾷ, τόσῳ μᾶλλον πλησιάζει τὸν ἰδεώδη ἄνθρωπον. Ἐλέγθη ὅτι ὁ ἄνθρωπος διακρίνεται ἀπὸ τοῦ ζώου, διότι μεταχειρίζεται ἐργαλεῖα. Τὸ ἐργαλεῖον εἶνε τὸ σύμβολον τῆς δημιουργικότητος καὶ αὐτὸ θὰ εἶνε τὸ ἔμβλημα τῆς μελλούσης κοινωνίας ἣτις θ' ἀποτελεῖται ἀπὸ δημιουργοῦς, ἀντιθέτως πρὸς τὴν σημερινὴν ἣτις ἀποτελεῖται ἀπὸ θησαυριστίας. Ὁ τέλειος ἄνθρωπος εἶνε δημιουργός· ὁ ἀτελής ἄνθρωπος εἶνε θησαυριστής. Ἐνῶ ὁ δημιουργός εἶνε κύριος πάσης τῆς κτήσεως, ὁ θησαυριστής εἶνε τόσῳ τυφλός, ὥστε ζητεῖ ὅπῃς ὅπως κρύψῃ τὰ ἀποκτηθέντα. Εἶδον εἰς μέγαν κλωβὸν ζωολογικοῦ κήπου ἐν Λονδίῳ ἀετὸν ἐνώπιον τοῦ ὄποιου, κατὰ τὴν συνήθη ὥραν, ὁ φύλαξ ἔθεσε τεμάχια κρέατος πρὸς τροφήν. Ἀπὸ τοῦ ὕψους ἐνθα τὸ πανοῦργον μὲν, ἀλλ' ἄκριτον ζῶον ἴστατο, ἀφοῦ ἀνέμενε ν' ἀπομακρυνθῇ ὁ τροφοδότης, κυττάξαν πέριξ ἵνα βεβαιωθῇ ὅτι εἶνε ἀσφαλές, ἐπέπεσε μεθ' ὀρμῆς ἐπὶ ἐνὸς τεμαχίου ὅπερ ἀπήγαγεν ἐσπευσμένως εἰς τὸν ἐνδότερον κλωβὸν φρονοῦν ἴσως ὅτι τὸ ἔκλειψε. Τοῦτο εἰκονίζει τί θέλω νὰ εἴπω ἀντιπαραβάλλον τὸν δημιουργὸν πρὸς τὸν θησαυριστήν. Ὁ ἔχων τὴν φιλοδοξίαν νὰ καταστῇ ἄνθρωπος πρέπει πρὸ πάντων νὰ δύναται νὰ ἐκτελῇ ἐργασίαν τινὰ διὰ τῆς χειρός. Ἡ χειρουργία εἶνε ἀπαραίτητον στοιχεῖον ἀνθρωπίνης παιδείσεως. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι λοιπὸν ἢ χρήσιμος ἐργασία θὰ εἶνε ὄρος ζωῆς, ἀλλὰ θὰ εἶνε καὶ παράγων ἐξελιξεως καὶ ἀτομικῆς προόδου. Οἱ φραγμοὶ οἵτινες παρακωλύουσι τὴν ἐμφάνισιν τοῦ μεγαλείου τῆς ἀνθρωπίνης ἀτομικότητος, θὰ ἀρθῶσι ἐργαζομένων πάντων, ἀναπανομένων πάντων καὶ πάντων ὄντων ἀσφαλῶν περὶ τῆς αὔριον. Οὕτω πᾶν ὅ,τι θὰ παράγεται, θὰ παράγεται μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἱκανοποιῇ τὰς χρεῖας τῶν ἀνθρώπων, ὄχι ἐπὶ σκοπῷ χρηματισμοῦ, ὅπως συμβαίνει σήμερον. Διατί σήμερον κατασκευάζονται σιδηρόδρομοι, διατί ναυπηγοῦνται ἀτμόπλοια, διατί ἐπιχειρεῖται οἷον δῆποτε ἔργον; Διὰ τί ἄλλο, εἰμὴ διὰ κέρδος;¹ Ἡ νέα κοινωνία θὰ καταστήσῃ τὰ πάντα κτῆμα τοῦ δημοσίου. Οἱ σιδηρόδρομοι καὶ τὰ ἀτμόπλοια καὶ πᾶν ἔργον δὲν θὰ ἐξυπηρετῶσιν ἄτομα ἢ ἐταιρίας, ἀλλὰ τὸ ὅλον δημοσίον. Οἱ σιδηρόδρομοι καὶ τὰ ἀτμόπλοια εἶνε σπουδαιότατα μέσα παραγωγῆς, ὅπως καὶ τὰ ἐργοστάσια, ἅτινα ἔδει νὰ εἶνε εἰς χεῖρας τοῦ δημοσίου, ὄχι τῶν κεφαλαιούχων, οἵτινες ἔχοντες τὴν κατοχὴν τῶν μέσων τούτων, ἐπιφέρουν τὰς

περιοδικὰς κρίσεις ἐξ ὧν τόσῳ πάσχουν αἱ κοινωνίαι. Οἱ κεφαλαιοῦχοι, ἔχοντες εἰς χεῖρας τὴν παραγωγὴν καὶ μόνον περὶ κέρδους σκεπτόμενοι, ἅμα ἀντιληφθῶσιν ὅτι αἱ τιμαὶ τῶν προϊόντων εἶνε ὑψωμένοι θέτουσιν ὄλους τοὺς ἐργάτας εἰς ἐνέργειαν, ὅλας τὰς μηχανὰς εἰς κίνησιν, ἵνα παραχθῶσι προϊόντα καὶ πωληθῶσιν ἐνόσῳ αἱ τιμαὶ εἶνε ὑψωμένοι. Οἱ ἐργάται λοιπὸν καὶ αἱ μηχαναὶ παράγουν, παράγουν, παράγουν, μέχρις οὗ προκύπτει ἀληθῆς πλημμύρα προϊόντων. Αἴφνης σταματᾷ ἡ πυρετώδης κίνησις. Πάρα πολλὰ παρήχθησαν. Πᾶσαι αἱ ἀποθήκαι εἶνε ὑπερπλήρεις. Οἱ κεφαλαιοῦχοι πωλοῦν, πωλοῦν, πωλοῦν· ἐπὶ τέλους δὲν δύνανται νὰ πωλήσωσιν ἄλλα. Ἡ παραγωγὴ σταματᾷ· οἱ ἐργάται δὲν χρησιμεύουν. Ἀποπέμπονται ὅλοι οἱ περιττοὶ καὶ ρίπτονται εἰς τοὺς δρόμους, χωρὶς νὰ ἔχωσι ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει. Προσέτι τὰ ἡμερομίσθια τῶν μὴ περιττῶν ἐλαττοῦνται. Οὕτως ἐκεῖνοι οἵτινες παρήγαγον ὅλην αὐτὴν τὴν ἀφθονίαν πεινοῦν! Ἐν τοσοῦτῳ τὰ περισσεύοντα προϊόντα βαθμηδὸν καταναλίσκονται ὄχι ὑπὸ τῶν παραγαγόντων αὐτὰ, ἀλλὰ ὑπὸ τῶν ἐχόντων χρήματα. Ἐως δέκα ἔτη συνήθως παρέρχονται μέχρις οὗ καταναλωθῶσιν. Τότε ἀρχίζει νέα ζήτησις. Πάλιν οἱ κεφαλαιοῦχοι τίθενται εἰς πυρετώδη κίνησιν. Οἱ ἐργάται πάλιν χρησιμοποιοῦνται, μολονότι ὄχι τόσον πολλοὶ ὅσῳ πρὶν, διότι ἀπὸ δεκαετίαν εἰς δεκαετίαν αἱ ἐφευρέσεις καὶ αἱ μηχαναὶ περιορίζουν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀπαιτούμενων ἐργατῶν (ἐνῶ ἔπρεπε νὰ περιορίζουν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐργασίμων ὥρων). Ἐὰν τὸ πνεῦμα τὸ ἰθύνον τὴν παραγωγὴν συνίστατο εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ὑπηρεσίας τῶν χρεῶν τοῦ ἀνθρώπου οὐδεὶς λόγος θὰ ὑπῆρχε νὰ συμβαίνωσιν αἱ φρικταὶ αὗται περιοδικαὶ κρίσεις. Ἐτερον παρεμπίπτον καὶ λίαν ἀξιοσημεῖωτον ἀποτελεσμα τοῦ πνεύματος τοῦ χρηματισμοῦ εἶνε ἡ νόψευσις τῶν προϊόντων, ἵνα πωλοῦνται εὐθηνά. Ἀναγκαίως δὲ τὰ εὐθηνὰ καὶ τὰ νενοθευμένα πράγματα τ' ἀγοράζουν οἱ ἐργάται οἱ παραγαγόντες τὰ ἀνόθευτα, ἅτινα ἀγοράζουν μόνον οἱ κεφαλαιοῦχοι.

Ἀπὸ τῶν δεινῶν τούτων, μόνον κοινωνικὴ μεταμόρφωσις θὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Χρηματισμὸς καὶ ἀνθρωπισμὸς.

¹ Ἡ οἰκονομία εἶνε ἀνήθικος ἔξις. — Ἡ κεφαλαιοκρατία ἐβεβήλωσε τὸν γάμον. — Ἀντίθεσις μεταξὺ εὐγενοῦς καὶ ἀγενεοῦς. — Ἡ γαλλικὴ ἐπαναστάσις ἐσοκώπευε μόνον τὴν μεταβάλλῃ τὴν μέθοδον τῆς παραγωγῆς τοῦ πλούτου καὶ τὴν μετέβαλεν. — Οἱ ἀγενεῖς ἐπικράτουσιν ἐνεκα τοῦ χρηματισμοῦ. — Τὸ πρῶτον βῆμα τῆς κοινωνικῆς παλιγγενεσίας.

Οἱ κεφαλαιοῦχοι ἔχουν καὶ τὴν συνήθειαν νὰ συμβουλεύουν τοὺς ἐργάτας νὰ κάμνουν αὐστη-

¹ Ἴδε Κεφ. Ἐκτον.

ρὰν οἰκονομίαν, γ' ἀπέχουν διασκεδάσεων, νὰ μὴ μιμῶνται τὴν πολυτέλειαν τῶν πλουσίων καὶ ἐν γένει νὰ στεροῦνται. Δὲν φθάνει ὅτι οἱ κεφαλαιοῦχοι φθείρουν εἰς πολυτελείας τὴν παρουσίαν τῶν ἐργατῶν, ἀλλὰ πρέπει καὶ ἐκεῖνο τὸ ὀλίγον τὸ ὁποῖον οἱ ἐργάται λαμβάνουσιν ὀπίσω εἰς μισθοὺς νὰ τὸ διαθέτωσι κατὰ τὰς ὁδηγίας τῶν πλουσίων.

Ὅπως ἔχουν τὰ πράγματα σήμερον εἶνε παράφρονες οἱ ἐργάται ἐκεῖνοι οἵτινες οἰκονομοῦν, ἔστω καὶ ἂν δύνανται νὰ οἰκονομοῦν. Οἰκονομοῦντες ἐπιτρέπουν εἰς τοὺς πλουσίους νὰ φθέρουν τὰς οἰκονομίας των.

Ὑπὸ μίαν ἐποχὴν ἡ οἰκονομία τοῦ ἐργάτου σήμερον, ὡς ἀτόμου, εἶνε καλή. Ἐὰν ὁ ἐργάτης διὰ τῆς στέρησεως ἀποβλέπῃ εἰς τὸ νὰ λαμβάνῃ καιρὸν νὰ φωτίζεται περὶ τῆς ἀληθείας, συντελεῖ εἰς τὴν κατάργησιν τοῦ συστήματος καὶ ἐν τῷ αὐτῷ περιπτῶσει ἡ οἰκονομία εἶνε σχεδὸν ἡρωϊσμός. Ἄλλ' ὁ ἐργάτης ἐκεῖνος ὅστις οἰκονομεῖ νομίζων ὅτι προϊόντος τοῦ χρόνου θὰ δυνηθῇ νὰ μεταβῇ ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν ἐργατῶν εἰς τὴν τάξιν τῶν κεφαλαιούχων, βεβαίως ὄχι μόνον ματαιοπονεῖ, (διότι οὐδεὶς γίνεται κεφαλαιοῦχος διὰ τῆς οἰκονομίας) ἀλλὰ εἶνε καὶ ἐχθρὸς τῆς ἀνθρωπότητος καὶ αὐτόχρημα ἀνήθικος.

Τὸ πνεῦμα τῆς οἰκονομίας θὰ εἶνε ἠθικὸν καὶ εὐεργετικὸν ὅταν γίνωσιν ὅλοι οἰκονομικῶς ἀνεξάρτητοι, ἀλλὰ σήμερον εἶνε δλέθριον. Ἐν ἑκ τῶν κακῶν τὰ ὁποῖα ὀφείλονται εἰς τὸ κεφαλαιοκρατικὸν πνεῦμα τῆς οἰκονομίας εἶνε ἡ ἀποφυγὴ τοῦ γάμου.

Ὁ ἐργάτης σήμερον τρέμει ἀναλογιζόμενος τὴν εὐθύνην καὶ τὰς δαπάνας τοῦ ἐγγάμου βίου, ἐντεῦθεν δὲ προκύπτουν κοινωνικαὶ πληγαὶ αἵτινες μαστίζουσιν τὴν ἀνθρωπότητα. Αἱ περὶ οἰκονομίας συμβουλαὶ τῶν κεφαλαιούχων, συνδυαζόμεναι πρὸς τὴν ἀβεβαιότητα περὶ τῆς αὔριον, ἦτις εἶνε τὸ φόβητρον τῶν εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ γάμου εὐρισκομένων, προσλαμβάνουσιν ὀλέθριον κῦρος ἐν τῇ φαντασίᾳ τῶν ἐφήβων καὶ ματαιοῦσιν οὕτω τὸν ἱερὸν θεσμόν δι' οὗ ἡ φύσις ἐσχεδίασε τὴν διαίωσιν καὶ εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Πόσον ἀντίθετον πρὸς τὴν φύσιν εἶνε τὸ κεφαλαιοκρατικὸν σύστημα! Οἱ νόμοι τοῦ χρηματιστηρίου παρεμβαίνουν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἐξελίξεως καὶ στρεβλοῦσιν αὐτό. Ἄλλ' οἱ νόμοι τοῦ χρηματιστηρίου δὲν εἶνε προωρισμένοι νὰ ὑπερνικήσωσι τοὺς νόμους τῆς φύσεως, ἀλλῶς τὸ κεφαλαιοκρατικὸν σύστημα θὰ ἔσυρε τὴν ἀνθρωπότητα εἰς τὴν ἐξαχρείωσιν. Ἐν πάσαις ταῖς κοινωνίαις ὑπάρχουν εὐγενεῖς τινες ἀγωνιζόμενοι ὅπως προληφθῇ ἡ ἐξαχρείωσις. Χαρακτηριστικὸν τοῦ εὐγενοῦς εἶνε ὅτι ἀφοσιούται ὅλος εἰς τὸν ἀνθρωπισμὸν τοῦ γένους του, ὅπως χαρακτηριστικὸν τοῦ ἀγενοῦς εἶνε ὅτι ἀφοσιούται ὅλος εἰς τὸν χρηματισμὸν. Ὁ εὐγενὴς ἔχει ὡς ἀρχὴν του: «Ἐκαστος διὰ πάντας,

πάντες δι' ἑκάστον», ὁ ἀγενὴς πρεσβεύει τὴν ἀρχήν: «Ἐκαστος δι' ἑαυτόν». Ὅταν ἡ κτηνώδης αὕτη ἀρχὴ κατανικηθῇ, τὸ κεφαλαιοκρατικὸν σύστημα πίπτει καὶ ὑπερισχῆει ὁ ἀνθρωπισμός. Τοῦτο καλεῖται ἐπανάστασις, ἣτις ἤρχισε νὰ συντελῆται δίκην ἀντιδράσεως, ἀφ' οἴτου ἡ ἀπάθεια καὶ ἡ φιλαυτία ἐτέθησαν ὡς βάσεις τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος καὶ θὰ λήξῃ ἅμα τεθῶσιν ὡς βάσις τῆς κοινωνίας ἡ συμπάθεια καὶ ἡ πρὸς τὸ σύνολον ἀφοσίωσις. Αἱ ἐπαναστάσεις, αἵτινες συνέβησαν κατὰ καιροὺς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος, ἦσαν ἀπλᾶ ἐπεισόδια τῆς Ἐπαναστάσεως ἣτις δὲν ἔληξεν ἀκόμη. Τὸ μέγιστον καὶ σπουδαιότατον ἐκ τῶν ἐπεισοδίων τούτων ἦτο ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1789, ἡ ὁποία κατώρθωσε νὰ μεταβάλλῃ τὴν μέθοδον τῆς παραγωγῆς τοῦ πλούτου, ἀλλὰ δὲν μετέβαλε τὴν μέθοδον τῆς κυκλοφορίας του. Τοῦτο ἔσται ἔργον τοῦ προσεχοῦς μέλλοντος, ὅτε θ' ἀπαιτηθῇ καὶ ἄλλη ἐπεισοδιακὴ ἐπανάστασις καὶ ἴσως κατόπιν καὶ ἄλλη μέχρις οὗ ἡ Μεγάλῃ Κοινωνικῇ Μεταμόρφωσις συμπληρωθῇ, καὶ ἡ κοινωνία στηριχθῇ ἐδραίως ἐπὶ τῶν φυσικῶν νόμων οἵτινες θὰ τὴν καταστήσωσιν ὑγιᾶ καὶ ἀπροσκόπτως προοδεύουσιν πρὸς τὴν πανεντέλειαν. Ὅσοι περὶ τούτου μεριμνῶσι καὶ ἐργάζονται σήμερον εἶνε οἱ ἀληθεῖς εὐγενεῖς, οἱ ἀληθεῖς ἡρωεῖς, ὧν τὸ ὄνομα ἔσαι θὰ τιμᾶται. Δὲν εἶνε αὐτοὶ οἱ ἐπικρατοῦντες σήμερον διότι ὁ διέπων τὴν κοινωνίαν χρηματισμὸς ἐπικρατεστέρους καθιστᾷ τοὺς ἀγενεῖς. Ἡ ἐπικράτησις τῶν εὐγενῶν θ' ἀρχίσῃ ἅμα προχωρήσῃ ἡ νόσος ἣτις βόσκει εἰς τὰ ἔγκατα τοῦ χρηματισμοῦ. Εὐθύς ὡς οὗτος καταστῆ προδήλως σαθρὸς θὰ παύσῃ καθιστῶν ἐπικρατεστέρους τοὺς ἀγενεῖς, καὶ τότε θὰ λάβῃ εὐκαιρίαν νὰ ἐδραιωθῇ ὁ ἀνθρωπισμὸς καὶ ἡ ἡμερότης. Οὕτω ὁ τελευταῖος ἀνακαλυφθεὶς νόμος τῆς ἐξελίξεως, ὅτι δηλαδὴ ἐπιζῇ πάντοτε ὁ ἐπικρατέστερος, θὰ λειτουργῇ κανονικῶς καὶ συμφῶνως πρὸς τὸ σχέδιον τῆς φύσεως. Θὰ ἐπιζῇ ὁ εὐγενὴς, ἐξαφανιζόμενος τοῦ ἀγενοῦς ἐνῶ σήμερον συμβαίνει τὰνὰπαλιν, ἕνεκα τοῦ χρηματισμοῦ. Ἐντοσοῦτῳ ἔργον ἐκείνων οἵτινες δὲν πρεσβεύουν τὴν κτηνώδη ἀρχήν «Ἐκαστος διὰ τὸν ἑαυτόν του», εἶνε νὰ στρέψωσιν πᾶσαν αὐτῶν τὴν δραστηριότητα κατὰ τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος, ὅπερ διατηρεῖ ἐν ἐνεργείᾳ τὴν παρὰ φύσιν μέθοδον τῆς κυκλοφορίας τοῦ πλούτου, διὰ τῆς ὑποδουλώσεως τοῦ ἐργάτου εἰς τὸν ζυγὸν τοῦ ἡμερομισθίου. Πρέπει πάντες νὰ παρακολουθῶσι τὸ σύστημα τοῦτο, νὰ προσέχωσιν εἰς τὰς δολιότητάς του καὶ τὰς παγίδας του, καὶ νὰ τὸ πλήττωσιν ἀμειλίκτως, ὅταν δύνανται καὶ ὅπως δύνανται καλλίτερον, καὶ εἰς ἕκαστος καὶ πλείονες ἐν συνεργασίᾳ. Ἡ πρῶτον βῆμα τῆς κοινωνικῆς παλιγγενεσίας εἶναι νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ περιουσία τοῦ ἐργάτου ὀλόκληρος, πρὸς χρῆσιν αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄.

Ἡ προσεχῆς ἐπανάστασις.

Ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις δὲν ἐσκόπευε νὰ μεταβάλῃ τὴν μέθοδον τῆς κυκλοφορίας τοῦ πλοῦτου καὶ δὲν τὴν μετέβαλεν. — Ὅπως ἔπεσεν ὁ φεουδαλισμὸς οὕτω θὰ πέσῃ καὶ ὁ χρηματισμὸς. — Αἱ τρεῖς ἐποχαὶ τῆς ἀνθρωπότητος. — Οἱ βασιλεῖς εἶνε ὑπήκοοι τῶν κεφαλαιούχων. — Ἡ ἀξία τοῦ χαρακτηήμου. — Ἄγος ὑπάρξεως ἐκάστου εἶνε ἡ ὀλιβιώτης ὕλων. — Τὸ ἐργατικὸν ζήτημα κρύπτει ἐν ἑαυτῷ τὴν δόξαν τοῦ κόσμου.

Ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις ἀπέβλεπεν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν μέθοδον τῆς παραγωγῆς τοῦ πλοῦτου καὶ ὁ σκοπὸς δι' ὃν ἐξεργάγη ἐπέτυχε. Δὲν ἀπέβλεπεν εἰς τὴν μέθοδον τῆς κυκλοφορίας. Βάσις τῆς κοινωνίας, πρὸ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἦτο ὁ φεουδαλισμὸς ὅστις βαρυνθὲν ἐξησθάνει, διότι ἡ πρόοδος, προϊόντος τοῦ χρόνου, μετετόπισε τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος ἀπὸ τῶν γαιῶν εἰς τὸ κεφάλαιον, καὶ εὐθύς ὡς τὸ κεφάλαιον προσεκλήσατο δύναμιν, ὁ φεουδαλισμὸς ἔλαβε τὸ τελευταῖον πλήγμα διὰ τῆς ἐκρήξεως τῆς ἐπαναστάσεως. Ὁ αὐτὸς νόμος θὰ ἐκρήξῃ ὅταν ἐπιστῇ ἡ ὥρα νὰ λάβῃ τὸ τελευταῖον τοῦ πλήγματος ὁ χρηματισμὸς. Οἱ ἀνθρώποι τῶν παρελθόντων αἰώνων εἶχον παύσει ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ἐξαρτῶνται ἐκ τῶν κτημάτων τοῦ γαιοκτήμονος καὶ ἐστράφησαν εἰς τὰ κεφάλαια τοῦ βιομηχάνου. Τότε οἱ βιομηχάνοι καὶ ἔμποροι, συναισθανθέντες τὴν δύναμίν των, ἠνώθησαν καὶ κατήργησαν τὸ τε σύστημα καὶ τὸ πολίτευμα, ὅπερ ἦτο συνέπεια τοῦ πρώην συστήματος (τὰ πολιτεύματα πάντοτε εἶνε συνέπεια τῶν κοινωνικῶν συστημάτων καὶ ἐξυπηρετοῦσιν αὐτὰ τὸ πολίτευμα εἶνε ἀπλούστατα ἔνδυμα τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος). Δὲν σφάλλει τις διαίρων τὴν σταδιοδρομίαν τῆς ἀνθρωπότητος εἰς τρεῖς ἐποχάς. Τὴν τῆς ἀριστοκρατίας, τὴν τῆς πλουτοκρατίας καὶ τὴν τῆς ἐργατοκρατίας. Ἡ πρώτη καὶ ἡ δευτέρα ἀναγκαίως εἶνε ὀλιγαρχία. Ἡ πρώτη ἦτο ἐκδήλωσις ὑλικῆς βίας ἡ δευτέρα εἶνε ἐκδήλωσις δόλου. Ἡ τρίτη, κατ' ἀνάγκην, ἔσται ἐκδήλωσις χρησιμότητος. Ἀντιστοίχως πρὸς ἐκάστην τῶν ἐποχῶν τούτων προκύπτουσι πολιτεύματα ἅτινα δυνατὸν νὰ ποικίλωσιν, ἀλλ' ὅμως ὅλα ἔχουσι τὴν αὐτὴν ὑπόστασιν. Ἐνόσω ἡ οἰκονομικὴ βάσις τῆς ἀνθρωπότητος ἦτο ἡ κτήσις γαιῶν ὑπὸ ἀτόμων, ὑπόστασις πάντων τῶν πολιτευμάτων ἦτο ἡ ἀπόλυτος μοναρχία. Μονάρχαι καὶ ἀριστοκράται ἦσαν τέκνα τῶν κατακτητῶν. Ἀμα τὴν οἰκονομικὴν ταύτην βᾶσιν ἀντικατέστησεν ἡ ὑπὸ ἀτόμων κτήσις κεφαλαίων καὶ μηχανῶν, ὑπόστασις τῶν πολιτευμάτων κατέστη ἡ λεγομένη συνταγματικὴ μοναρχία. Βασιλεῖς, βουλευταί, ὑπουργοὶ καὶ πρόεδροι δημοκρατιῶν εἶνε τέκνα καὶ ὑπήκοοι τῶν κεφαλαιούχων. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν οἱ κεφαλαιούχοι ἐξετόπισαν τοὺς ἀριστοκράτας καὶ τὴν ἐκτόπισιν ἠκολούθησεν ἀναγκαίως ἡ

μετάβασις ἀπὸ τῆς ἀπολύτου μοναρχίας εἰς τὴν συνταγματικὴν. Πάντοτε πολίτευμα ὁμοφυῆς τῷ κοινωνικῷ συστήματι ἐπακολουθεῖ κατ' ἀνάγκην. Ὅπως τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῶν παλαιῶν πολιτευμάτων ἦτο ἡ βία, διότι διὰ τῆς βίας ἀπεκτῶντο αἱ γαῖαι, οὕτω τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῶν σημερινῶν πολιτευμάτων εἶνε ὁ δόλος, διότι διὰ τοῦ δόλου ἀποκτῶνται τὰ κεφάλαια. Εἶπον ὅτι αἱ δύο πρώται ἐποχαὶ εἶνε ἀναγκαίως ὀλιγαρχικαί, διότι, φυσικῶς τῷ λόγῳ, δὲν ἠδύναντο ὅλοι νὰ εἶνε ἄρπαγες γαιῶν, οὔτε πάλιν δύνανται ὅλοι νὰ εἶναι κεφαλαιούχοι. Ἐὸ μεγαλύτερον μέρος ἐκάστης κοινότητος ἦτο πάντοτε ἐκεῖνο ἀπὸ τὸ ὅποιον οἱ ἄρπαγες ἤρπαζον, καθὼς τὸ μεγαλύτερον μέρος ἐκάστης κοινότητος εἶνε ἐκεῖνο τὸ ὅποιον οἱ κεφαλαιούχοι δολιεύονται. Ἀλλ' ἡ τρίτη ἐποχὴ, εἰς τὴν βαίνομεν ὀλοέν, θὰ εἶνε ἐποχὴ ἀπαλλαγῆς πάσης κοινότητος ἀπὸ βίας καὶ δόλου, ἐποχὴ ἀναπαύσεως τοῦ ὕλου ἐκάστης κοινότητος. Θὰ εἶνε δὲ γνησίως δημοκρατικὴ καὶ τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῶν πολιτευμάτων ἅτινα ἐξ αὐτῆς θὰ προκύψουν θὰ εἶνε ἡ χρησιμότης ἐκάστου πολίτου, βᾶσις δὲ αὐτῆς ἡ αὐτονομία ἐκάστου πολίτου. Ὁ πλοῦτος θ' ἀποκτᾶται μόνον διὰ τῆς ἐργασίας. Ἐπομένως οὔτε ἄρπαγες, οὔτε δόλιοι θὰ εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπάρχωσιν. Ἀλλ' ἐνῶ ἄρπαγες καὶ δόλιοι μέχρι τοῦδε δύνανται νὰ εἶνε οἱ ὀλίγοι, χρήσιμοι ἐργάται θὰ δύνανται νὰ εἶνε ὅλοι. Ἐκαστος γεννᾶται μὲ τὴν δύναμιν τοῦ ἐργάζεσθαι, ἄρα ἕκαστος θὰ γεννᾶται πλούσιος. Ἐκαστος θὰ εἶνε πρόθυμος νὰ ἐργάζεται διότι θὰ γνωρίζῃ ὅτι ἡ ἐργασία θὰ ἐγγυᾶται αὐτῷ ὀλιβιότητα. Ὅπως ἡ γενομένη πρὸ ἐνὸς αἰῶνος ἐπανάστασις ἔδωκε τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν εἰς τοὺς κεφαλαιούχους, ἀφαιρέσασα αὐτὴν ἀπὸ τοὺς ἀριστοκράτας, οὕτω ἡ προσεχῆς ἐπανάστασις, ἣτις δὲν ἀπέχει πέραν τοῦ πρώτου τετάρτου τοῦ προσεχοῦς αἰῶνος, θὰ δόσῃ τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν εἰς τοὺς ἐργάτας. Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι μία τάξις θ' ἀντικαταστήσῃ τὴν ἄλλην, ὅπως συνέβη τῷ 1789, ὅτε ἡ τάξις τῶν κεφαλαιούχων ἀντικατέστησεν τὴν τάξιν τῶν ἀριστοκρατῶν. Ἐπειδὴ, ὡς εἶπον, ἐργάται δύνανται νὰ εἶνε ὅλοι, ἡ ὑπερτάτη ἐξουσία θὰ δοθῇ εἰς ὅλους. Ἡ τάξις τῶν ἐργατῶν δὲν θὰ διακρίνεται ἀπὸ τοῦ συνόλου τοῦ ἔθνους, ὅπως διακρίνεται σήμερον ἡ τάξις τῶν κεφαλαιούχων καὶ ὅπως διεκρίνετο ἄλλοτε ἡ τάξις τῶν ἀριστοκρατῶν. Εὐθύς ὡς ἡ τάξις τῶν κεφαλαιούχων ἐκτοπισθῇ, καὶ οἱ ἐργάται ἀποτελέσωσι τὸ Κράτος, ἡ ἀνθρωπότης θὰ παύσῃ διαιρουμένη εἰς τάξεις, οὔτε θὰ εἶνε δυνατὴ ἡ ἐπίνοδος εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ δόλου ἢ τῆς βίας. Ὁ λέγων ὅτι τοιαύτη ἐπίνοδος εἶνε δυνατὴ ὁμοιάζει μὲ τὸν λέγοντα ὅτι ἀφοῦ γίνῃ τις τριάκοντα ἐτῶν θὰ εἶνε δυνατὸν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν δεκαπέντε. Ἡ ἡλικία τῆς ἀνθρωπότητος θὰ καταστήσῃ ἀδύνατον τὴν ἐμφάνισιν ἄρπαγῶν ἢ δολιῶν. Οὐδεὶς

θὰ εἶνε τόσο ἀνόητος, ὥστε νὰ προτιμήσῃ τὰς μεθόδους ταύτας πρὸς πλουτισμόν, ἐνῶ θὰ γνωρίζῃ ὅτι μετέχων τῆς καθολικῆς ἐργασίας θὰ μετέχῃ καὶ τοῦ καθολικοῦ πλοῦτου, μηδὲν στερούμενος. Ἐκαστος θὰ ἔχῃ συμφέρον νὰ προάγῃ τὸ σύνολον καὶ θὰ ἐνδιαφέρεται περὶ τῆς ὀλβιότητος ἐκάστου ἄλλου. Θὰ λαμβάνῃ θερμὸν ἐνδιαφέρον περὶ τῆς καθολικῆς προόδου, ἥτις θ' ἀποτελῇ προσωπικὸν δι' αὐτὸν συμφέρον. Αἱ μέριμναι τοῦ χρηματισμοῦ, αἵτινες σήμερον στενεύουν τὴν διάνοιαν καὶ περιορίζουν τὴν σφαιρὰν τῆς καρδίας εἰς τὸ ἄτομον ἢ τὸ πολὺ πολὺ εἰς τὴν οἰκογένειαν, θὰ λείπουν καὶ ἐκάστου ἢ καρδία θὰ πάλῃ ὑπὲρ ἐκάστου ἄλλου, ὅπως ὑπὲρ τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ ἢ τέκνου. Συμφέροντα ἀντικρουόμενα δὲν θὰ δύνανται νὰ ὑπάρχουν. Ἐλατήριον δραστηριότητος ἐκάστου θὰ εἶνε ἡ ὀλβιότης ὄλων. Ἡ ἀνθρωπότης οὕτω ἀπαλαττομένη τῆς βίας καὶ τοῦ δόλου θὰ ἀναπνεύσῃ, θ' ἀναπαυθῇ καὶ θὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴν τῆς εἰς τὴν ἀπειρον ἔκτασιν τοῦ πνεύματος.

Ἄλλὰ τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς δράσεως ἢ τῆς στιγμῆς ταύτης ἀναπτύσσει ἕκαστος ἐργάτης. Ἐὰν θεωρῇ ὑψιστον ἑαυτοῦ καθῆκον ν' ἀπαιτῇ ὀλόκληρον τὸ προϊόν τῆς ἐργασίας του, ὅχι ὡς ἄτομον, ἀλλὰ ὡς ἐργάτου, ὡς μονάδος τῆς ἐξελισσομένης ἀνθρωπότητος, ἐπιφυλάσσεται διηνεκῶς ἐπικράτησις ἀνθρωπισμοῦ καὶ ὀλβιότητος, ἄλλως ἢ βασιλεία τοῦ δικαίου θ' ἀναβληθῇ ἐπ' ἀόριστον. Ὡς ἄτομον ὁ ἐργάτης βεβαίως ἔχει δικαίωμα ν' ἀπαιτῇ τὴν κυριότητα τῆς ἐργασίας του, ἀλλὰ δὲν ἔγκειται ἐν τούτῳ ἡ μεγάλη σημασία τοῦ ἀγῶνος. Τὸ δικαίωμά του τοῦτο δὲν ἔχει τὴν ἰερότητα τὴν ὅποιαν ἔχει τὸ καθῆκον αὐτοῦ ὅπως διατυπώσῃ τὴν ἀπαιτήσιν του ὡς ἐργάτης. Τὸ ἄτομον εἶνε γέννημα μιᾶς ἡμέρας, ὁ ἐργάτης εἶνε αἰώνιος. Αἱ πρόοδοι αἵτινες ἀναμένουσι τὴν ἀνθρωπότητα, εἰς ἕκαστος ἐργάτης αἰσθάνεται τὸ ἐν λόγῳ καθῆκον, θὰ εἶνε γιγαντιαῖα. Ἡ ἐξέλιξις, ἅμα τοιοῦτοτρόπως λάβῃ τὴν προσήκουσαν διεύθυνσιν, θὰ εἶνε ἀκατάσχετος. Μεταμόρφωσις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως δύναται νὰ λογισθῇ ἡ ἐντέλεια εἰς ἣν ὁ ἀνθρώπος θὰ φθάσῃ, παραβαλλομένη πρὸς τὴν ἀτέλειαν ἣτις χαρακτηρίζει ἡμᾶς σήμερον. Ἐκεῖνος ὁ σπινθὴρ ὁ ἐνοικῶν ἐν τῷ βάθει τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως, ἀλλ' ἀνίσχυρος ὢν ν' ἀκτινοβολήσῃ, ἔνεκα τοῦ παχέος τείχους τῆς ἐκ τοῦ χρηματισμοῦ ὑλοπροσύνης, θὰ ἐκπέμψῃ ἀπλετον φῶς καὶ ἡ προσωπικότης θὰ ἀναλάμψῃ ἐν ἰσοθέῳ μεγαλειότητι. Τοιαύτη μεταμόρφωσις θὰ συντελεσθῇ, διότι ἡ μεταβολὴ τοῦ συστήματος τῆς κυκλοφορίας τοῦ πλοῦτου, θὰ ἐξασφαλίσῃ ἐν πρώτοις εἰς τὸ ἄτομον τὴν εὐκαιρίαν νὰ οἰκοδομήσῃ χαρακτῆρα. Ὅτι οὐδεμία πραγματικὴ εὐημερία εἶνε δυνατὴ σήμερον, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν ἔλλειψιν χαρακτῆρος, ὅστις εἶνε φυτὸν μὴ δυνάμενον νὰ βλαστήσῃ ἐν τῷ συνα-

γωνισμῷ καὶ ὑπὸ τὴν ἀνάγκην ἐκάστου νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ εἶναι του ἔρπων ἢ διὰ παντοίων τεχνασμάτων. Ὁ χαρακτῆρ κατορθοῦται καὶ τελειοποιεῖται μόνον ὑπὸ τὸν ἥλιον τῆς αὐτονομίας ἐκάστου ἀτόμου. Ἄλλ' ἡ αὐτονομία τοῦ ἀτόμου εἶνε ἀδύνατος, ἐνόσω δὲν ἀναγνωρίζεται ἡ ἀρχὴ ὅτι λόγος ὑπάρξεως ἐκάστου εἶνε ἡ ὀλβιότης ὄλων. Μόνον ἐπιτυχάνων τις τὴν αὐτονομίαν του, ἣτις ἀποτελεῖ τὰ πρωτοτόκια τοῦ ἀνθρώπου, θὰ δυνηθῇ νὰ βλέπῃ ἑαυτὸν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ πλησίον. Μόνον εἰς τις ἔχῃ χαρακτῆρα, εἶνε ἰσχυρὸς, γενναῖος, γλυκύς, σοφός, πεφωτισμένος. Τὸ ἐργατικὸν ζήτημα δὲν εἶνε ἀπλῶς ζήτημα βελτιώσεως τῆς καταστάσεως τῶν ἐργατικῶν τάξεων, ἀλλὰ κρύπτει ἐν ἑαυτῷ τὴν δόξαν τοῦ κόσμου καὶ περιβάλλει ἕκαστον ἄτομον μὲ τὴν εὐθύνην περὶ τοῦ μέλλοντος.

ΕΡΕΥΝΗΜΑΤΑ.

Η ΑΛΣΕΟΠΟΛΙΣ LETCHWORTH.

Ἡ πρὸ πενταετίας, ἀνεγερθεῖσα εἰς ὀλιγάωρον ἀπὸ τοῦ Λονδίνου ἀπόστασιν, ἄλσεόπολις Letchworth, περὶ ἣς ἐπανειλημμένως ἔχομεν γράφει ἐν τῇ ΕΡΕΥΝῃ, ἐσχάτως εὐρίσκεται κάπως ἐν δοκιμαστικῇ περιόδῳ. Εἶνε βεβαίως εἰσέτι ἐν τῷ γίνεσθαι, καὶ ἐν ἀρχῇ παντὸς πράγματος παρουσιάζονται αἱ μέγισται δυσκολίαι, ὧν ὑπερβληθείσων ὁ σκοπὸς ἐξασφαλίζεται πλέον· ἀλλὰ πολίχνη ὡς ἡ ἀνωτέρω, ἔχουσα πλεῖστα ἰδιάζοντα πλεονεκτήματα, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι θὰ προσδεύσῃ οὐ τυχόντως, μάλιστα ἀφοῦ μαρτυροῦσιν ὑπὲρ αὐτοῦ ἕτερα πειράματα, ὡς ἡ Ὁξφόρδη καὶ ἡ Κανταβριγία αἵτινες προήχθησαν εἰς τὴν σημερινὴν αὐτῶν θέσιν ἀρξάμεναι ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου, τουλάχιστον ὅσον ἀφορᾷ τὰ μέλη τῶν Πανεπιστημίων· ἀλλὰ καὶ θρησκευτικαὶ κοινότητες ὁμοίως πάντοτε ἐπέτυχον. Γενικῶς ὁμως εὐρίσκεται ἐν εὐαρέστῳ καταστάσει. Ἐν πρώτοις τοσοῦτον εἶναι γνωστὴ, ὥστε ἀφ' οἰουδήποτε μέρους τῆς γῆς ἐπιστολὴ ἀπευθυνομένη «Garden City, England» θὰ φθάσῃ, πιθανώτατα χωρὶς νὰ καθυστερήσῃ εἰς οὐδὲν ταχυδρομεῖον. Ἄλλὰ δὲν εἶνε γνωστὴ μόνον εἰς ταχυδρομικοὺς ὑπαλλήλους ἐν Ἀγγλίᾳ· ἕκαστος ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἄλσεοπόλεως ἔχων ἰδίαν ἰδέαν περὶ αὐτῆς. Οὐδὲν δὲ συντελεῖ τόσο εἰς ἐπίτευξιν πράγματός τινος ἐν τῷ νεωτέρῳ κόσμῳ, ὅσον τὸ νὰ γίνεται συχνὸς λόγος περὶ αὐτοῦ. Ἡ μεταξὺ τῶν κατοίκων γαλήνη καὶ φαιδρὰ ἀναστροφὴ εἶνε ἱκανὴ νὰ προσελκύῃ πολλαχόθεν τοὺς ἐπιθυμοῦντας ἀνάπαυαν καὶ λησμοσύνην τῶν ταραχῶν καὶ τῆς δυσθυμίας. Δύναται νὰ ὀνομασθῇ Ἄστυ Γηθόσυνον. Πλουσία τις ἐπισκέπτις εἶπεν: «Ὅπερ μάλιστα θαυμάζω ἐνταῦθα εἶνε ὅτι τὰ χρήματα εἶνε ὅλως ἀσχετὰ πρὸς τὸν τρόπον καθ' ὃν τις γίνεται δεκτός».

Οἱ ὄνυχες τοῦ χρήματος, τοῦ τέρατος αὐτοῦ ὅπερ σπαράττει τὴν κοινωνίαν, ἔχουσιν ἑξαχθῆ ἑκεῖ. Ἔτερον μέγα κατόρθωμα αὐτόθι παρατηρεῖται, ἡ ἀπουσία παντὸς θρησκευτικοῦ φραγμοῦ μεταξύ ὀπαδῶν οἰουδήποτε θρησκευματος καὶ ἀθῶν. Τὸ γεγονός τοῦτο ἀποδεικνύει ἀπουσίαν δύο μεγάλων κακῶν — φόβου καὶ περιφρονησεως. Ὁ φιλοσκόμμων ἑκεῖ δὲν εὐρίσκει κατάλληλον θέσιν, οὔτε ὁ μονομανής οὔτε εὐδοκίμει ὅστις ἔρχεται ἑκεῖ οὐχὶ μὲ τὸν πόθον νὰ τύχη ἀνοχῆς καὶ εὐδοκίας, ἀλλὰ μὲ τὸν σκοπὸν νὰ μὴ ἀνεχθῆ καὶ νὰ μὴ εἶνε φιλόφρων εἰς τοὺς κατοίκους, διότι ταχέως θὰ εὐρεθῆ ἐν τῇ λίαν δυσαρέστῳ θέσει τῆς μειονότητος. Ὁ λαὸς εἶνε ἐλεύθερος νὰ πράττῃ ὅπως θέλει καὶ ὅπως νομίζει ὀρθόν. Φιλελεύθεροι καὶ Συντηρητικοί, Ἀτομισταὶ καὶ Κοινωνισταὶ, Ἐκκλησιαστικοὶ καὶ Κοσμικοὶ, εἶνε ἕξις εὐπρόσδεκτοι. Ἄλλ' ἂν τις θελήσῃ νὰ ἐξάρῃ τὰς ἰδικίας του ἀρχῆς ἢ δόγματα καὶ νὰ ἐπιτεθῆ κατὰ τοῦ ἐναντίου του, ταχέως θὰ εὐρεθῆ μεταξύ τῶν μὴ δυναμένων νὰ παραμείνωσιν ἐπὶ μακρόν. Μόνον ὁ μὴ συμφωνῶν εἰμὴ πρὸς ἑαυτὸν δὲν δύναται νὰ ζήσῃ ἑκεῖ. Ἀνθρώποι ὅλως διαφόρων ἀρχῶν καὶ δογμάτων ζῶσιν ἐν εἰρήνῃ πρὸς ἀλλήλους, διότι ἕκαστος προθύμως παρέχει πρὸς τοὺς ἄλλους τὴν ἐλευθερίαν τῆς σκέψεως καὶ τῆς ἐνεργείας ἢν ἀξιοῖ δι' ἑαυτόν. Τὸ μόνον παράπονον ὅπερ ἀκούει τις εἶνε, ὅτι οἱ ἄγαμοι εὐρίσκουσι τὴν διαμονὴν λίαν μονότονον. Ἄλλ' ἂν τοῦτο τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ νυμφεύωνται, εἶνε ὠραία κατὰ τῆς ἀγαμίας ἐπινόησις.

Ἡ ἹΕΡΟΤΗΣ ΤΟΥ ΒΙΟΥ

Ἀκούομεν συχνὰ δῆθεν αἰσθηματικούς τινὰς νὰ λέγωσιν: «Εἶμεθα φιλόανθρωποι καὶ πεπολιτισμένοι, διὰ τοῦτο ἢ λαιμοτόμος ἢ ἡ ἀγχόνη πρέπει νὰ ἐκτελῆ τὸ ἔργον τῆς οὐχὶ δημοσίας, ἀλλὰ ἐν ἀποκρύφῳ.» Τὸ τοιοῦτον ὅμως οὐδεμίαν μεταβολὴν ἐπὶ τὰ κρείσσω φέρει οὐδὲ ὑπερρετεῖ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὸν πολιτισμόν διότι ὁ μὲν ἁμαρτήσας οὐχ ἦττον θανατοῦται, ὁ δὲ ἀληθῶς φιλόανθρωπος καὶ πεπολιτισμένος οὐ μόνον δὲν ἀνέχεται νὰ ἴδῃ τὰς ἀνθρωποκτόνους μηχανὰς ἐκτελούσας τὸ ἀπαίσιον αὐτῶν ἔργον, ἀλλὰ ἕξις ἀλγεῖ ἐπὶ ψιλῶ τῷ ἀκούσματι αὐτῶν. Ἄλλοτε σώζομεν τινὰ ἐκ τῆς ἀγχόνης ἢ τῆς λαιμοτόμου καὶ τὸν καταδικάζομεν εἰς πολυετὴ εἰρκτὴν, καὶ εἶτα καθαρῶ τῇ συνειδήσει ὁμιλοῦμεν περὶ τῆς «ἱερότητος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς». Ἄλλ' ὅταν τις κλεισθῆ ἐν εἰρκτῇ ἐλάχιστον εἶνε τὸ ἐν ἡμῖν αἰσθημα ὅτι ἱκανοποιούμεν καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἡμετέραν συνείδησιν. Εὐρισκόμεθα μεταξύ τῶν καθιερωμένων νόμων καὶ τῶν ἐπιτακτικῶν αἰτημάτων νοῦ καὶ βίου εὐρυτέρου. Οὔτε ν' ἀθώωσωμεν τολμῶμεν, οὔτε νὰ καταδικάσωμεν δυνά-

μεθα. Ἄλλ' ἄρα γε φειδόμεθα πράγματι τοῦ βίου ὑπὲρ οὗ οὕτω φαινόμεθα ἀμυνόμενοι; Θανατικὴ ποινὴ δὲν εἶνε μόνον ἢ διὰ λαιμητόμου, ἢ ἀγχόνης, ἢ ἠλεκτρισμοῦ, ἢ δι' οἰουδήποτε ἄλλου μέσου ἐν ἀκαρεῖ ἐκτελουμένη δύναται τις ν' ἀποθάνῃ βαθμιαίως καὶ δὴ οὐχὶ ἀπαξ, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην. Δύναται τις νὰ εἶνε νεκρὸς δι' ὅλους τοὺς πρακτικούς σκοποὺς τῆς ἀνδρικότητος, ἐνῶ πνέει καὶ ἐργάζεται. Τὰ λαμπρά, λεπτά, αἰθέρια συστατικά, τὰ καθιστῶντα τὸν βίον βιωτόν, δυνατόν νὰ ἔχουν φονευθῆ ἢ μηδέποτε γεννηθῆ ἐν τινι, καὶ τὸ σῶμα του νὰ εἶνε ἔμπνους τάφος. Ἄλλὰ καὶ ὅταν ἐξέλθῃ τις τῶν φυλακῶν, τὸν ἀποκτείνομεν μᾶλλον ἢ τὸν οἰκτείρομεν. Διότι ναὶ μὲν δὲν στερεῖται τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἐλευθέρου πολίτου, ἀλλὰ τὸ σύστημα τῶν φυλακῶν εἶνε τοσοῦτ' ἀμοιρον γνησίας προσπαθείας πρὸς ἀναμόρφωσιν τοῦ καταδίκου, ὥστε ἐσυνειθίσασμεν νὰ ταυτίζωμεν τὴν εἰρκτὴν πρὸς τὸν τάφον. Θέλοντες νὰ φανῶμεν συμπαθεῖς πρὸς τὸν κατάδικον, θρηνοῦμεν διὰ τὰς ἐκ τῆς φυλακῆς σωματικὰς καὶ ψυχικὰς αὐτοῦ δοκιμασίας. Τοιοῦτοι ὅμως σχελιασμοὶ καὶ ἀπελπισμοὶ εἶνε ἴδια τοῦ θανάτου, καὶ δὲν ἀρμόζουσιν εἰς ἀνθρωπότητα ζῶσαν, θερμὴν, παράφορον, πλήρη ἐλπίδος, καὶ φιλοπροόδου ὀργασμοῦ. Αἱ μηχαναὶ τῶν θανατικῶν ποινῶν δύνανται νὰ κρυβῶσιν. Ἄλλ' εἶνε ἀπλῆ προσποίησις ἢ «φρόνη» καὶ ἢ «ἀποτροπίασις» ἐπὶ τῇ θανατικῇ ἐκτελέσει, ὅταν ἀνεχώμεθα ἢ καὶ συνεργῶμεν εἰς θανάτωσιν βραδείαν καὶ ὀδυνηροτέραν. Ἄν ἀληθῶς εὐλαβούμεθα τὴν ἱερότητα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς πᾶσα προσπάθεια ἡμῶν ἂς στραφῆ ὅπως ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τοῦ καταδίκου οὐ μόνον τὴν λαιμητόμον, ἀλλὰ, πρὸ παντὸς τοῦτο, καὶ τὴν οἰκτρότητα τῆς ἐν ταῖς φυλακαῖς διαβιώσεως, τὴν φθείρουσαν ἐξ ἴσου καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα.

Ἡ ἀνεξικακία εἶναι ἀρετὴ εὐγνώμων. Ὁ ἀνεξικακος κερδίζει δύο φορές, ὅτι φαίνεται ὅτι χάνει δεικνύων ἐπιείκειαν ἀπέναντι τοῦ προξενήσαντος τὸ κακόν: μίαν φοράν διὰ τοῦ εὐχαρίστου συναισθήματος ὅτι ἐφάνη ὑπέρτερος τοῦ βλάσαντος, καὶ ἄλλην μίαν διότι ἀπέφυγε τὴν διατάραξιν τῆς ψυχικῆς του ἰσορροπίας ἢν ἀναποφεύκτως θὰ ἔφερον ἢ ἀνταπόδοσις κακοῦ ἀντὶ κακοῦ. Ἡ ἀνεξικακία εἶναι προσέτι τρόπος ἡπίας καὶ ἀσφαλῆς διορθώσεως. Ἄν ὁ προξενήσας τὸ κακόν εἶναι φύσις διεστραμμένη, ὁ κολασμός, εἴτε διὰ λόγων τραχέων γίνεται εἴτε διὰ σωματικῆς τιμωρίας, ἐρεθίζει μᾶλλον ἢ πράττει τὸ κακοποιὸν ἐνστικτον. Ἄλλὰ εἶναι ἀδύνατον καὶ τὰς τοιαύτας στρεβλὰς φύσεις ἀκόμη νὰ μὴ κινήσῃ εἰς μεταμέλειαν ἢ ἀγαθότης μεθ' ἧς ἐγκαρτερεῖ, μακρὰν πάσης σκέψεως ἐκδικήσεως ὁ ζημιωθείς. Ἀρκεῖ μόνον ἢ ἀνεξικακία νὰ εἶναι προῖον γνησίου αἰσθήματος καὶ νὰ φαίνεται ὅτι εἶναι τοιαύτη. Ἡ ἀρετὴ αὕτη πρέπει νὰ εἶναι ἢ βᾶσις τῆς ἠθικῆς διαπλάσεως τῶν καίδων καὶ νὰ ἐγγαράσσηται εἰς τὰς νεαρὰς καρδίας ἀδιαλείπτως ἀπὸ τῆς μητρικῆς στοργῆς μέχρι τῆς ἠθικοποιητικῆς μερίμνης τῆς τελευταίας σχολικῆς διδασχῆς.